

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ศึกษาพื้นที่ บ้านฝั่งท่า หมู่ 5
ตำบลวังก้ง อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

โดย

นายอภิวัฒน์ ภูริศวารักษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขานวนบาศึกษาและการพัฒนา

สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ. 2551

Tourism Management by Community Base : Case of Baan Phangtha
Wangpong Sub-District Pranburi District
Prachuabkhirikan Province

By

Mister Apiwatthana Bhurisiwarak

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
(Rural Studies and development)

Faculty of Graduate Volunteer Centre

Thammasat University

2008

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร

วิทยานิพนธ์

ของ

นายอภิวัฒน์ ภูริศิวรักษ์

เรื่อง

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ศึกษาพื้นที่บ้านฝั่งท่า หมู่ 5
ตำบลวังก้ง อำเภอบำเหน็จบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

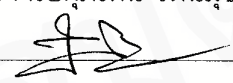
ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาชนบทศึกษาและการพัฒนา

เมื่อ วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2552

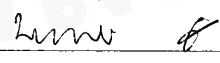
ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

_____
(รองศาสตราจารย์สุภรัตน์ รัตนสุข)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

_____
(อาจารย์ ดร. สุรพล จรรยากุล)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

_____
(อาจารย์ ดร. นภาพร อติวานิชยพงศ์)

ผู้อำนวยการ

_____
(รองศาสตราจารย์ สุรัสวดี นุ่นพยนต์)

บทคัดย่อ

จากการวิจัย เรื่อง “การจัดการท่องเที่ยว โดยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ศึกษาพื้นที่บ้านฝ่งท่า หมู่ 5 ตำบลวังก้ง อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน การจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้น และการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาในพื้นที่ ด้วยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสัมภาษณ์กลุ่ม ข้อมูลที่ได้ ถูกนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาและนำเสนอว่าชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ บ้านฝ่งท่า หมู่ 5 ตำบลวังก้ง อำเภอบราญบุรี มีรูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวอย่างไร มีผลกระทบกับชุมชนอย่างไรบ้าง และประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวอย่างไร

ผลการวิจัยพบว่าชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ บ้านฝ่งท่า พัฒนามาจากกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน ซึ่งเกิดจากความคิดเห็น และการรวมกลุ่มกันเองของชาวบ้าน และเพื่อให้การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประสบความสำเร็จ จึงได้พัฒนารูปแบบเป็นการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดผลประโยชน์แก่คนในชุมชน และนำมาซึ่ง แรงจูงใจในการให้ความร่วมมืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชาวบ้าน การจัดโครงสร้าง และการดำเนินงานของชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์บ้านฝ่งท่า จะมีลักษณะเรียบง่าย ไม่มีโครงสร้างที่ซับซ้อน เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย และเกิดความโปร่งใส อันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของชมรม

การบริหารจัดการ แบ่งตามกิจกรรมต่างๆของชมรม ได้แก่ กิจกรรมเรือนำเที่ยว ล่องแม่น้ำปราณ กิจกรรมที่พัก Home stay และอุทยานวังมัจฉา มีการระดมทุนในการดำเนินกิจการต่างๆจากชาวบ้านเอง และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกบ้าง การรับผลตอบแทน จะได้รับในลักษณะต่างๆกัน ตามการมีส่วนร่วม เช่น ถ้าเป็นเจ้าของเรือนำเที่ยว จะได้รับค่าตอบแทนจากนักท่องเที่ยวโดยตรง แล้วหักเป็นเงินกองทุนของชมรม ส่วนกิจกรรม Home Stay และกิจกรรมอุทยานวังมัจฉา จะได้รับค่าตอบแทนจากเงินปันผลที่ได้ลงหุ้นเอาไว้

การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ก่อให้เกิดผลกระทบในมิติต่างๆทั้งด้านเศรษฐกิจ คือมีอาชีพเสริม สร้างงาน และเป็นการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชน มิติด้านสังคม และวัฒนธรรม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการประชุมปรึกษาหารือกัน

ภายในชุมชน สร้างความภาคภูมิใจ และเกิดความสามัคคีภายในชุมชน มิติด้านสิ่งแวดล้อม
เกิดความยั่งยืนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเนื่องจากคนในชุมชน จะมีส่วนได้รับผลประโยชน์ที่
เป็นรูปธรรมจากการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ของชุมชน

คนในชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การ
กำหนดปัญหาของชุมชนเอง รวมถึงร่วมกันพิจารณาวิธีแก้ไขปัญหา มีส่วนร่วมในการดำเนิน
กิจกรรมต่างๆ และมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการท่องเที่ยว ของชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการ
อนุรักษ์ บ้านฝางท่า คือ ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานให้เป็นระบบ มีหน้าที่รับผิดชอบที่
ชัดเจน รวมถึง เพิ่มบริการต่างๆสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น รถประจำทาง ร้านอาหาร และ
ร้านค้า เพื่อให้นักท่องเที่ยว เกิดความสะดวก และความประทับใจมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป คือ ควรมีการศึกษาปัจจัยที่จะทำให้การ
ท่องเที่ยวได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว และประสบความสำเร็จในด้านการสร้างความ
ยั่งยืนของการพัฒนาแก่ชุมชน ประสิทธิภาพของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และบทบาท
ของภาครัฐในการให้การสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

Abstract

The Thesis entitled “Tourism Management by Community Base : Case of Baan Phangtha Wangpong Sub-District Pranburi District Prachuabkhirikan Province” aims to study how community managed tourism on communities basis ,including effects and impacts from tourism and participation of community.

This Thesis is based on Quality Research. Data collected by observation, indept-interview and focus group in study field. The data was descriptively analyzed to explain how community managed the tourism on community basis, what impacts and effects from tourism management are, and what model of community participation in tourism management is.

The community has developed tourism management from environment al conservation by people in community. They have developed model of conservation to promote tourism for making community’s environment sustainable. Peoples in community can gain benefit from tourism in community. So they have cooperated in conservation activities because tourism has encouraged the enrichment of environments.

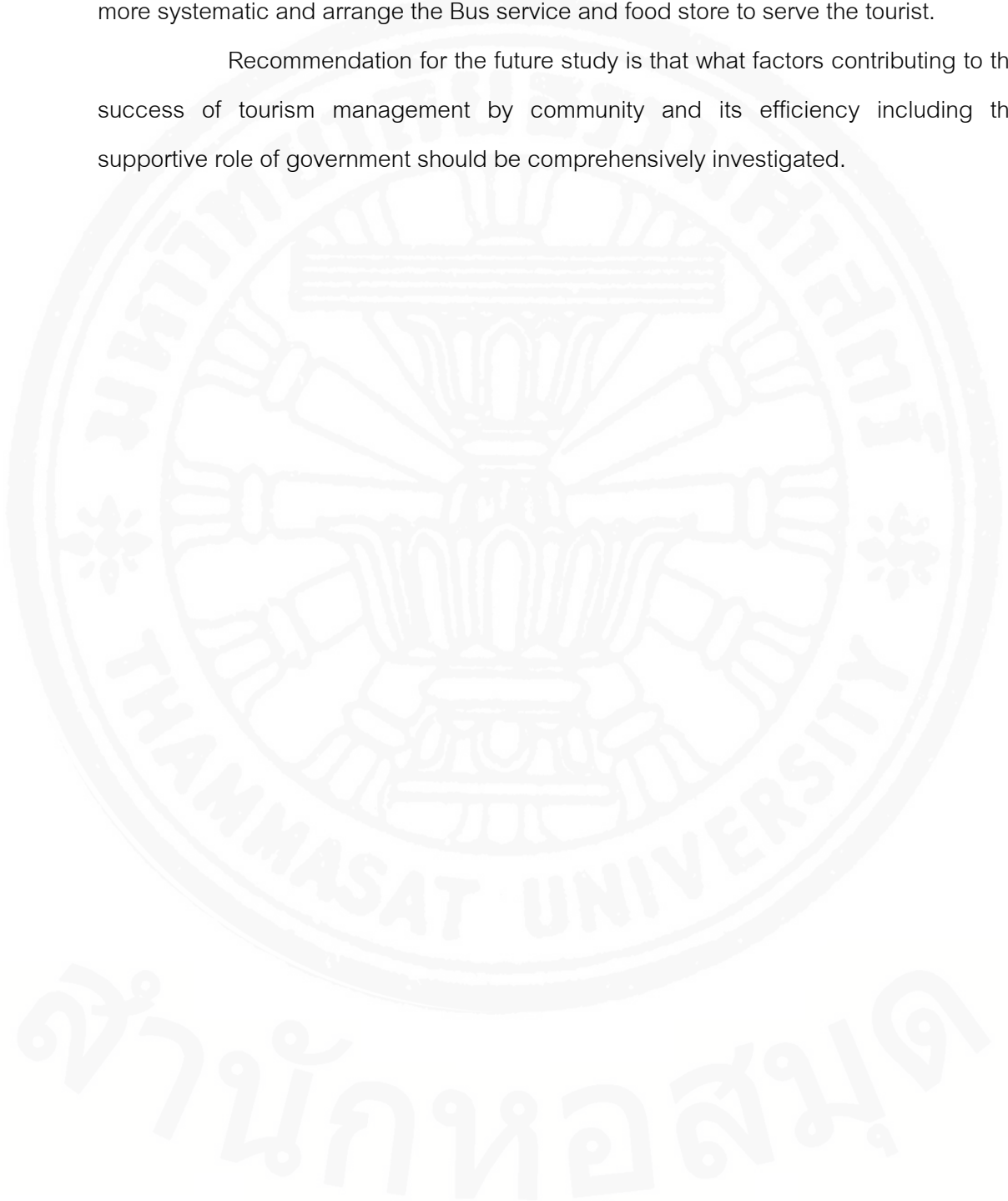
The structure of management was simple and differentiated depending on initiated activities. For the boat trip on Pran River, boat owner gained the benefit from tourists and allocated some benefits for community’s fund. For home stay and fish sanctuary, members own shares have gained the benefit by the annual return.

The tourism had effects and impacts to community in economic, social and environmental terms. For economic impacts, the tourism had made the additional income to people who joined in Tourism Activities. In social terms, the tourism has encouraged local people to work together, and has led to unity and social harmony as well.

Peoples in community have participated in tourism management process in various forms both in problem identification, in brainstorming to solve the problem, in joining activities and in gaining the benefit.

Based on the research findings, recommendations for the community can be made. Baan Phangtha community should improve the management system to be more systematic and arrange the Bus service and food store to serve the tourist.

Recommendation for the future study is that what factors contributing to the success of tourism management by community and its efficiency including the supportive role of government should be comprehensively investigated.

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ศึกษาใคร่ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และคุณยาย ที่ได้ให้ความรัก ความอบอุ่น คอยอบรมสั่งสอนในสิ่งต่างๆ มอบโอกาสอันดีที่สุดเท่าที่จะให้ได้ แก่ข้าพเจ้าเสมอมา และยังคงคอยเป็นกำลังใจให้ดำเนินการในสิ่งต่าง และเป็นห่วงข้าพเจ้าอยู่เสมอ

กราบขอบคุณ คุณลุงประจักษ์ หัวใจเพชร คุณป้าอรุณ คุณป้าบรรจง และคุณลุง คุณป้าทุกคนที่บ้านฝั่งท่า ที่ได้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ของข้าพเจ้า และยังให้ความรัก ความเอ็นดู ดูแล ต้อนรับ และเอื้อเฟื้ออย่างดีแก่ข้าพเจ้าและครอบครัว

กราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ ตลอดจนแนวทางวิธีคิดให้แก่ข้าพเจ้า ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์สุรพล จรรยากุล อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ และ อาจารย์นภาพร อติวานิชยพงศ์ และรองศาสตราจารย์ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ กรรมการวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ที่ได้ช่วย พิจารณา ให้คำแนะนำแก่ข้าพเจ้าในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้สมบูรณ์มากขึ้น

ขอขอบคุณพี่ๆชนบทศึกษา รุ่น 3 และพี่ผึ้ง ที่คอยชี้แนะตักเตือน และเป็นกำลังใจ ให้ความช่วยเหลือมาตลอดการเรียนในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ของข้าพเจ้า

ขอขอบคุณ เพื่อนร่วมงาน และอาจารย์ทุกคน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้เป็นกำลังใจให้เสมอมา ขอขอบคุณเพื่อนจุฬ เพื่อนหนุ่ม เพื่อนจ๊ว ที่ได้คอยให้การสนับสนุน และให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียน และดำเนินชีวิตตลอดมา

และขอขอบคุณทุกท่านที่ได้มีส่วนช่วยเหลือในชีวิตของข้าพเจ้าทั้งหมด ที่ข้าพเจ้า ไม่ได้เอ่ยนามไว้ ณ ที่แห่งนี้ ข้าพเจ้าไม่อาจดำเนินการใดใด สำเร็จ ได้เลย หากปราศจากความช่วยเหลือ และกำลังใจอย่างดีจากทุกท่าน

นายอภิวัฒน์ ภูริศิวรักษ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ. 2551

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(2)
กิตติกรรมประกาศ.....	(6)
สารบัญตาราง.....	(10)
สารบัญภาพประกอบ.....	(11)
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ที่มาความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	5
คำถามการวิจัย.....	5
ขอบเขตการศึกษา.....	5
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ.....	6
2. แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน.....	14
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	21
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	31
3. ระเบียบวิธีการวิจัย.....	34
ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง.....	34

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	34
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	35
การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอ	35
4. ผลการศึกษา.....	37
สภาพทั่วไปของชุมชนที่ศึกษา.....	37
การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน	43
ผลกระทบของการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน.....	67
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว	70
5. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	73
สรุปผลการศึกษา	73
ข้อเสนอแนะ	76
บรรณานุกรม	78
ภาคผนวก	
ก. การสัมภาษณ์กลุ่ม	83
ข. แผ่นพับประชาสัมพันธ์ของชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์.....	84
ค. แผนที่หมู่บ้าน	91
ประวัติการศึกษา.....	92

สารบัญตาราง

ตารางที่

	หน้า
1 ผลการดำเนินการ เรือนำเที่ยว ล่องแม่น้ำปราณ	53
2 ผลการดำเนินการ ที่พัก Home Stay	61
3 ผลการดำเนินการ การขายอาหารปลา อุทยานวังมัจฉา.....	66
4 รายงานป็นผลจากกิจการ Home Stay.....	68
5 รายงานป็นผลจากกิจการขายอาหารปลา อุทยานวังมัจฉา	69

สำนักหอสมุด

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่		หน้า
1	แผนที่การเดินทางไปบ้านฝั่งท่า ต.วังก้ง อ.ปราณบุรี.....	38
2	แผนผังการเส้นทางท่องเที่ยวแม่น้ำปราณ บริเวณศาลาริมน้ำ	39
3	คู่มือเรือบริเวณริมฝั่งแม่น้ำปราณ ตามเส้นทางล่องเรือ	40
4	นักท่องเที่ยวได้พบชาวบ้านที่กำลังหาปลาอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ	41
5	หมู่บ้านชาวประมงริมฝั่งแม่น้ำปราณ.....	41
6	ลักษณะเรือ นำเที่ยว ล่องแม่น้ำปราณ	55
7	บริเวณท่าเทียบเรือล่องแม่น้ำปราณ	56
8	มัคคุเทศก์กำลังแนะนำสิ่งต่างๆในสวนระหว่างทางชมสวนเกษตร	57
9	สภาพที่พักที่จัดไว้ให้บริการนักท่องเที่ยว 1	60
10	สภาพที่พักที่จัดไว้ให้บริการนักท่องเที่ยว 2	60
11	นักท่องเที่ยวกำลังให้อาหารปลาในอุทยานวังมัจฉา	64
12	บันทึกการขายการกรใช้จ่ายเงินกองทุนอาหารปลา	65

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบัน อุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นภาคอุตสาหกรรมที่ทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ สูงเป็นอันดับหนึ่งต่อเนื่องมาตลอดระยะเวลาหลายปี และยังคงมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยดูได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2541 มีจำนวนถึง 7.76 ล้านคน และเพิ่มขึ้นทุกปีจนถึงปี พ.ศ. 2550 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวถึง 14.46 ล้านคน ในระยะเวลาเพียง 10 ปี มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเพิ่มขึ้นถึงเกือบหนึ่งร้อยเปอร์เซ็นต์ และยังมีนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศอีกไม่น้อยกว่าปีละ 50 ล้านคน¹ ซึ่งการที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยเจริญเติบโตได้ขนาดนี้ เป็นเพราะประเทศไทย มีทรัพยากรการท่องเที่ยวอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งความอุดมสมบูรณ์ และความงดงามของธรรมชาติ มีแหล่งโบราณคดี และโบราณสถานมากมาย และมีศิลปวัฒนธรรมที่น่าสนใจ เป็นที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

การจัดการท่องเที่ยวจึงได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา เนื่องจาก การเติบโตของการท่องเที่ยว จะช่วยให้ธุรกิจอื่นๆเจริญเติบโตตามไปด้วย เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร ที่พัก การนำเที่ยว เป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ และเป็นการกระจายรายได้ มีการลงทุนในระบบสาธารณูปโภคต่างๆ เพื่อตอบสนองและรองรับการเจริญเติบโตของการจัดการท่องเที่ยว เช่น ถนนหนทาง การคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ได้มีการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนมากขึ้นเนื่องจาก กระแสความนิยมของนักท่องเที่ยวทั่วโลก ที่หันมาให้ความสนใจ กับการท่องเที่ยวเพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ประเพณี ชมวิถีชีวิตของชาวชนบท เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เชิงวัฒนธรรม และการให้บริการที่พักแบบการพักค้างในบ้านชาวบ้าน หรือที่เรียกว่า Home stay ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นหลายอย่าง ถูกนำมาจัดการกลายเป็นสินค้าเป็นจำนวนมาก

---

¹ ข้อมูลจาก http://www2.tat.or.th/stat/web/static_index.php

ในความเป็นจริง แม้อุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยว ได้ส่งผลให้ธุรกิจอื่นๆ เจริญเติบโต เป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ กระจายรายได้ แต่ขณะเดียวกัน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ก็ได้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ไปมากมาย ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรทางศิลปวัฒนธรรม แรงงานในภาคบริการของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการทำรายได้ให้สูงที่สุด โดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่ตามมา อันได้แก่ การเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่น และแม้ว่าการท่องเที่ยวจะนำความสะดวกสบาย เข้ามาในชุมชน แต่ปรากฏว่ารายจ่ายก็เพิ่มสูงขึ้นด้วย เช่นเดียวกัน และยังก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด การค้าประเวณี ดังจะเห็นได้ทั่วไปในแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของประเทศ

การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว หากฝากความหวังไว้ให้รัฐเป็นผู้ดำเนินการแต่เพียงฝ่ายเดียวคงจะไม่ได้ เนื่องจากวิธีการที่รัฐใช้ดำเนินการ ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของการดำเนินชีวิตตามวิถีดั้งเดิมของชุมชน ที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งยังอาจจะละเลยความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญของชุมชน ดังนั้น ประชาชนในพื้นที่ จึงควรมีส่วนร่วมในการบริหาร และจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเอ และใช้ให้การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมหนึ่งซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ตระหนัก และเห็นความสำคัญกับท้องถิ่น โดยมีทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างมีคุณค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะช่วยปรับปรุงความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นได้ในระยะยาว

บ้านฝั่งท่า หมู่ 5 ตำบลวังกั๊พ อำเภอบราชนบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เดิม เป็นหมู่บ้านอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า ที่ดำเนินการโดยชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 จนถึงปัจจุบัน ด้วยมีแม่น้ำปราณบุรีไหลผ่าน จึงทำให้บ้านฝั่งท่ามีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งพืชพรรณ สัตว์น้ำ และนกป่ามากมาย ในด้านการเกษตร ในช่วงปี พ.ศ.2536 การทำอาชีพเกษตรกรรมในหมู่บ้านประสบปัญหามากมาย ทั้งภัยแล้ง น้ำท่วม แมลงศัตรูพืชระบาด ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ โดยเฉพาะปัญหาแมลงศัตรูพืชเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยาก เนื่องจากแมลงศัตรูพืชนั้นมีการดื้อยากำจัดแมลง จนกระทั่งมีชาวบ้านกลุ่มหนึ่ง ประมาณสิบครอบครัว ได้ร่วมกันอนุรักษ์สัตว์ประเภทกำจัดแมลง เช่น นก กิ้งก่า แอ้ ต่างๆ ในไร่ของตัวเอง เพื่อช่วยลดจำนวนแมลงศัตรูพืช เพื่อลดต้นทุนในการผลิต และใช้สารเคมีกำจัดแมลงให้น้อยลงเพื่อความ

ปลอดภัยทั้งแก่เกษตรกร และผู้บริโภค จนกระทั่งได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการจากสำนักงานเกษตรอำเภอปราณบุรี ในการใช้วิธีผสมผสาน มีการใช้ผึ้ง เพื่อช่วยผสมเกสร ช่วยให้ไม้ผลมีผลดกขึ้น ใช้สารล่อแมลงวันผลไม้ ใช้สะเดาในการไล่แมลง

อย่างไรก็ตามกลุ่มอนุรักษ์ที่เริ่มขึ้นจากสิบครอบครัวมีพื้นที่อยู่ห่างกัน จึงทำให้คนมีชาวบ้าน หรือแรงงานต่างถิ่นคอยจับนก และกึ่งกำในพื้นที่ไม่ได้หวงห้าม และรุกคืบเข้าไปในเขตหวงห้ามด้วย จนกระทั่งชาวบ้านได้มีการประชุมเพื่อร่วมกันคิดแก้ไข และลงมติเห็นพ้องต้องกันว่า ให้หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเกษตรปลอดภัยปราณบุรี ละสัตว์ป่าทั้งหมู่บ้าน นับเป็นจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหา การตัดสินใจของชาวบ้านเอง

จนถึง ปีพ.ศ. 2542 หมู่บ้านได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกองทุนเพื่อสังคม (SIF) แนวคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน จึงได้พัฒนาเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ และเพื่อความยั่งยืน จึงมีการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านฝั่งท่า เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2542 โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อการเกษตรตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อการศึกษา เรียนรู้การทำเกษตรแบบไม่ใช้สารเคมี
3. เพื่อพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ
4. เพื่อพัฒนาท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตน

5. เพื่อกระจายรายได้ให้ประชาชนในท้องถิ่น และก่อให้เกิดความยั่งยืนของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6. เพื่อส่งเสริมความสามัคคี รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จนมาถึงปี พ.ศ. 2545 ชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตรมาสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และมีการจัดทำโครงสร้างพื้นฐาน สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว และเปลี่ยนชื่อเป็นชมรมท่องเที่ยวการเกษตรเชิงอนุรักษ์ และได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจของชุมชน โดยมีกิจกรรมท่องเที่ยวหลักอยู่ 4 กิจกรรมด้วยกัน คือ

1. เรือนำเที่ยวล่องแม่น้ำปราณ ชมวิถีชีวิตในลำน้ำ เช่นการประมงพื้นบ้าน ชมป่าชายเลน ชมความยิ่งใหญ่ของแม่น้ำปราณ

2. ชมสวนเกษตรอินทรีย์ชีวภาพ หรือสวนเกษตรธรรมชาติ เกษตรผสมผสานตามโครงการพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

3. โฮมสเตย์ ที่พักสัมผัสนวัฒนธรรมชนบท หรือบ้านเกษตรกรที่นำอยู่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่น มีทั้งที่พักที่จัดสร้างขึ้นใหม่เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ และที่พักรวมกับเจ้าของบ้าน

4. อุทยานวังมัจฉา มีการอนุรักษ์พันธุ์ปลา และสัตว์น้ำในแม่น้ำปราง เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้แก่แหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่ออนุรักษ์พันธุ์ปลา

จากข้อมูลของหมู่บ้านผึ่งท่าดังกล่าว ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการ คือ ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการคิดกำหนดปัญหา ตัดสินใจแก้ไขปัญหา และร่วมมือกันในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เกิดปัญหาด้านการเกษตร จนมาถึงการดำเนินการเป็นชมรมการท่องเที่ยวการเกษตรเชิงอนุรักษ์ในปัจจุบัน ผู้ศึกษาจึงความสนใจที่จะศึกษาวิธีการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ผลกระทบที่เกิดขึ้น การกำหนดปัญหา และสภาพปัญหาของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านผึ่งท่า หมู่ 5 ตำบลวังก้ง อำเภอบางบาล จังหวัดพระจวบคีรีขันธ์ และผลการศึกษาอาจใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในโอกาสอื่นๆต่อไป

คำถามการวิจัย

1. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีวิธีการดำเนินการอย่างไร
2. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างไรแก่ชุมชน และชุมชนมีวิธีจัดการกับผลกระทบอย่างไร
3. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวอย่างไร

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. ศึกษาารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. ศึกษาการจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว

ประโยชน์ที่ได้รับ

มีการศึกษารูปแบบ และกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงโดยชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการผลกระทบท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งผลการศึกษจะสามารถเป็นแนวคิด หรือข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนอื่นๆ อย่างเหมาะสม

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
  - 1.1 ศึกษาความเป็นมา ของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชน
  - 1.2 ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน
  - 1.3 ศึกษาผลกระทบ และวิธีการจัดการกับผลกระทบของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน
  - 1.4 ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาชุมชนหมู่ 5 บ้านฝั่งท่า ตำบลวังกั๊พ อำเภอบราชนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

นียมศัพท์เชิงปฏิบัติการ

1. ชุมชน หมายถึง หมู่บ้าน ฝั่งท่า หมู่ 5 ตำบลวังกัฟง อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. ชมรม หมายถึง ชมรมท่องเที่ยวการเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านฝั่งท่า หมู่ 5 ตำบลวังกัฟง อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
3. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง ลักษณะ กระบวนการ และวิธีการจัดการท่องเที่ยว รวมไปถึงการรวมกลุ่ม การกำหนดปัญหา กระบวนการตัดสินใจ และการปฏิบัติงาน การจัดสรรผลประโยชน์ และการประเมินผล เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน ของชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ บ้านฝั่งท่า
4. การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของชมรมท่องเที่ยวการเกษตรเชิงอนุรักษ์
5. การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การที่คนภายในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องของการท่องเที่ยว กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในเรื่องต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของคนภายในชุมชนร่วมมือ และช่วยกันจัดการ รวมไปถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับเป็นของคนภายในชุมชน
6. ที่พัก Home Stay หมายถึง บ้านของชาวบ้านที่เปิดให้นักท่องเที่ยวได้เข้าพัก เพื่อสัมผัสประสบการณ์ที่แตกต่าง และชื่นชมวิถีชีวิตของชาวชนบท แต่ในงานศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะหมายถึง ที่พักแบบแยกต่างหาก ที่จัดไว้สำหรับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ของชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ บ้านฝั่งท่า

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษา “การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พื้นที่ศึกษา บ้านฝั่งท่า ตำบลวังก์พง อำเภอบราชนบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจแนวคิดในการจัดการท่องเที่ยว และการจัดการชุมชน เพื่อให้สามารถอธิบาย องค์ประกอบ ความสัมพันธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ผู้ศึกษาจึงได้แบ่งหัวข้อในการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
  - 1.1. นิยาม และความหมายของการท่องเที่ยว
  - 1.2. องค์ประกอบของการท่องเที่ยว
  - 1.3. ความเป็นมาของการท่องเที่ยวในประเทศไทย
  - 1.4. นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
  - 2.1. นิยามความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน
  - 2.2. การพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเอง
  - 2.3. ความเป็นมาของแนวคิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
  - 2.4. นิยามความหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
  - 2.5. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน สู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. แนวคิดการมีส่วนร่วม
  - 3.1. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา
  - 3.2. การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1. นิยามและความหมายของการท่องเที่ยว

ในสมัยโบราณ มนุษย์จะออกเดินทาง ด้วยวัตถุประสงค์ที่แน่นอน เช่น การย้ายถิ่นฐาน เพื่อทำมาหากิน การค้าขาย การเผยแพร่ศาสนา และการทำศึกสงคราม เนื่องจากในสมัยก่อน มีการทำศึกสงครามอยู่ทั่วไป รวมถึงอันตรายจากภัยธรรมชาติต่างๆ และข้อจำกัดของยานพาหนะในการเดินทาง ทำให้การเดินทางยังไม่มีความปลอดภัย และเสี่ยงอันตรายเกินกว่าจะเดินทางโดยไม่มีจุดหมาย ต่อมาเมื่อศึกสงครามต่างๆสงบลง และมนุษย์เริ่มมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงเริ่มมีการเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และแสวงหาความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆมากขึ้น เกิดเป็นมูลเหตุจูงใจในการท่องเที่ยว ซึ่งมูลเหตุจูงใจนี้จะแตกต่างกันไป ตามแต่ละช่วงเวลา แต่ละวัฒนธรรมของแต่ละสังคม (งอกงาม เอี่ยมศรีปลั่ง, พ.ศ.2549, น.7)

เพื่อให้เข้าใจความหมายของการท่องเที่ยว ซึ่งมีผู้พยายามให้นิยาม และความหมายไว้อย่างหลากหลาย และค่อนข้างกว้างขวางครอบคลุม ผู้ศึกษาจึงได้รวบรวมความหมายของผู้อื่นมาเพื่อทำความเข้าใจความหมายของการท่องเที่ยวในการศึกษาครั้งนี้ดังต่อไปนี้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (พ.ศ. 2544, น.3) ให้ความหมายว่าเป็นการเดินทางภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้เป็นสากล 3 ประการ คือ

- 1) เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติ ไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
- 2) เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ
- 3) เป็นการเดินทางโดยมีวัตถุประสงค์อื่นที่ไม่ใช่การเดินทางเพื่อประกอบอาชีพ หรือการหารายได้

Macintosh and Goldner (1995, อ้างใน ปวีณา งามประภาสม, พ.ศ. 2550) กล่าวว่า การท่องเที่ยว เป็นผลรวมของปรากฏการณ์ ต่างๆที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนักท่องเที่ยว กับธุรกิจและบริการต่างๆ ที่พยายามตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว รวมถึงรัฐบาล และประชาชนในท้องถิ่น

ซึ่งความหมายของ Macintosh และ Goldner จะคล้ายกับความหมายของ จริฎญา เจริฎสุกใส (พ.ศ.2544, น. 72) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยว คือกิจกรรมใดใด ที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหว ของการเดินทางของบุคคล จากที่อยู่อาศัยปกติเป็นการชั่วคราว เพื่อวัตถุประสงค์ที่มีใช่การหารายได้ ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เดินทาง (นักท่องเที่ยว หรือผู้มาเยือน) และธุรกิจ ในอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

ประมุข แก้วเนียม (พ.ศ.2539, น. 29) การท่องเที่ยวเป็นรูปแบบหนึ่งของการ สันทนาการของมนุษย์ เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ว่าง และผูกพันกับการเดินทางเพื่อให้มีความผ่อนคลาย ทั้งร่างกาย และจิตใจจากการทำงาน

ปรีชา แดงโรจน์ (พ.ศ.2544, น.29) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่าง หนึ่งของมนุษย์เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการ และงานประจำ และเป็นการ เดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยไม่คำนึงถึงระยะทางใกล้ไกล และจะต้องมีการพักค้าง อ่างแรมหรือไม่

ม.ล.ต๋อย ชุมสาย และญิบพันธ์ พรหมโยธี (อ้างใน ศมา ณ ระนอง, พ.ศ.2545, น. 8) กล่าวว่า การท่องเที่ยว(Tourism) เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง ไม่ได้จำกัดแค่เพียง การเดินทางเพื่อความพักผ่อนหย่อนใจ หรือความสนุกสนานเท่านั้น แต่การเดินทางเพื่อ ประชุมสัมมนา การศึกษาหาความรู้ การชมกีฬา การติดต่อธุรกิจ การเยี่ยมญาติพี่น้อง ก็ นับว่าเป็นการท่องเที่ยวด้วย

สุรเชษฐ์ เชนฐุมมา(พ.ศ.2546) กล่าวว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญที่หลากหลายมาก ดังนี้

1) การท่องเที่ยวเป็นการใช้เวลาว่างของมนุษย์เพื่อแสวงหาความสุข และความเพลิดเพลินจากแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือน เป็นการช่วยผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อย และความเครียด ทำให้สุขภาพร่างกาย และจิตใจดีขึ้น พร้อมทั้งกลับไปเผชิญกับภารกิจต่างๆ ที่ต้องดำเนินอยู่ในชีวิตประจำวัน

2) การท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้มีการศึกษา เรียนรู้ประสบการณ์ และความ แปลกใหม่ตลอดเวลาการเดินทาง เพิ่มพูนประสบการณ์ชีวิตในด้านต่างๆ และเข้าใจ สภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น อันจะทำให้เกิดจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม

3) การท่องเที่ยว ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่น เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรม นำมาซึ่งการยอมรับความแตกต่างระหว่างกัน และมิตรภาพที่ดีต่อกัน

4) การจัดการท่องเที่ยวที่ดี สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติได้

5) การท่องเที่ยว ก่อให้เกิดรายได้ หมุนเวียนในกระแสเศรษฐกิจ เกิดการจ้างงานทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ

จากนิยาม ความหมายต่างๆที่รวบรวมมาไว้ข้างต้นนั้น ผู้ศึกษา พอจะสรุปได้ว่าการท่องเที่ยว คือการเดินทางจากถิ่นที่อยู่อาศัยปกติ ไปยังสถานที่อื่น เพื่อวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ให้เกิดความผ่อนคลายจากกิจกรรมที่ต้องกระทำอยู่ในชีวิตประจำวัน และแสวงหาประสบการณ์ และความแปลกใหม่ในชีวิต การศึกษาหาความรู้ อันก่อให้เกิดมิตรภาพอันดีระหว่างนักท่องเที่ยว และประชาชนทั่วไปในท้องถิ่น

2. องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (พ.ศ. 2542, น.7 อ้างใน ศมา ณ ระนอง, พ.ศ.2545, น.9) ได้กล่าวไว้ในรายงานการดำเนินงานเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ ต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ว่า การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางเศรษฐกิจ และสังคม ที่มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ได้แก่

2.1 แหล่งท่องเที่ยว (Tourism Resource) จัดเป็นอุปทานการท่องเที่ยว (Tourism Supply) เป็นทรัพยากรที่สำคัญในการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้แบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และโบราณคดี และแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความบันเทิง จัดเป็นส่วนหนึ่งของสถานบริการการท่องเที่ยว

2.2 บริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) เป็นอุปทานการท่องเที่ยวประเภทหนึ่ง แม้ไม่ได้เป็นจุดหมายหลักในการเดินทางมาท่องเที่ยว แต่เป็นส่วนที่ทำให้เกิดความสะดวกสบาย และความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยว เช่นที่พัก อาหาร ร้านจำหน่ายสินค้า และของที่ระลึก ฯลฯ รวมถึงโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวก

อื่นๆอีก เช่น ไฟฟ้า ถนน สัญญาณโทรศัพท์ บางครั้ง บริการการท่องเที่ยวเป็นส่วนประกอบหนึ่งในการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

2.3 ตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market) เป็นการแสดงออกถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวในการมาเที่ยว (Tourism Demand) ซึ่งรวมถึงกระบวนการจัดการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว การส่งเสริมและพัฒนาการขยายรูปแบบการท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวทั้ง 3 ประการ ล้วนมีความสัมพันธ์ และเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน และต่างก็มีองค์ประกอบย่อยลงไปอีก ทำให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ซึ่งแตกต่างกันตามสภาพขององค์ประกอบย่อยในแต่ละพื้นที่ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ กฎหมาย การจัดการท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน และศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

3. ความเป็นมาของการท่องเที่ยวในประเทศไทย

ช่วงประมาณ ปี พ.ศ. 2500 เมื่อเริ่มนโยบายเปิดประเทศ หลังมีการลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริง ได้มีชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาค้าขาย ทำกิจกรรมในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทำให้มีการขุดคลองเพื่อการขนส่ง และการทำแผนที่ประเทศไทยขึ้น ซึ่งการทำแผนที่นี้เองที่ทำให้ชนชั้นปกครองของประเทศไทยในเวลานั้น ตระหนักว่ายังมีความรู้เกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศ และอาณาบริเวณเขตขอบของประเทศไทยไม่ดีเพียงพอ จึงได้เริ่มมีการออกเดินทางเพื่อค้นหาขอบเขตและตัวตนของประเทศ (สิรินยา วัฒนสุขชัย, พ.ศ.2545, น.3) แต่ก็มีเพียงชั้นชั้นเจ้าขุนมูลนายเท่านั้นที่เริ่มออกเดินทางท่องเที่ยว

จากการที่มีชาวต่างประเทศ เดินทางเข้ามาค้าขาย และเจริญสัมพันธไมตรี กับประเทศไทย มากขึ้นนี้เอง ทำให้เกิดธุรกิจที่พัก และโรงแรมในประเทศไทยขึ้น เพื่อให้บริการแก่ชาวต่างประเทศ โดยโรงแรมแห่งแรกที่เปิดกิจการในประเทศไทย และมีชื่อเสียงมาจนถึงปัจจุบัน คือโรงแรมโอเรียลเต็ล ซึ่งดำเนินการโดยชาวเดนมาร์ก เปิดให้บริการหลังจากมีการลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริง มาจนถึงช่วงทศวรรษ พ.ศ. 2500 รัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง โดยประกาศจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว (อสท.) ขึ้นในวันที่ 18 มีนาคม 2503 และมีการใช้นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง มีการขยายโครงสร้างพื้นฐาน และสาธารณูปโภคต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการ

ท่องเที่ยว ซึ่งกิจการโรงแรม และสถานที่ท่องเที่ยว ก็ได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากกรมส่งเสริมการลงทุนในเวลานั้นด้วย

ปีพ.ศ. 2520 รัฐบาลพยายามใช้การท่องเที่ยว เป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาการขาดดุลการค้า ควบคู่กับการส่งเสริมการส่งออก และได้รวมแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520 – 2524) และประกาศปีแห่งการท่องเที่ยวไทย ครั้งแรก ในปีพ.ศ. 2523 จนถึงปัจจุบัน ได้มีการประกาศปีท่องเที่ยวไทย มาแล้วถึง 4 ปีด้วยกัน คือ ปีพ.ศ. 2523 ปีพ.ศ. 2530 ปีพ.ศ. 2541 และปีพ.ศ. 2542

ปัจจุบันองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้เปลี่ยนเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีชื่อภาษาอังกฤษว่า (Tourism Authority of Thailand) มีหน้าที่รับผิดชอบนโยบาย แผนงานยุทธศาสตร์ต่างๆ และดำเนินงานทั้งหมดเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศ โดยสังกัดในกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และการท่องเที่ยวกลายเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่ทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ สูงเป็นอันดับหนึ่งต่อเนื่องมาตลอดหลายปี

4. นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย

ปัจจุบัน การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย อยู่ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ซึ่งยึดหลักของปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวทางการปฏิบัติ ควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” โดยขับเคลื่อนด้วยความรอบรู้ในการพัฒนาด้านต่างๆ อย่างเป็นลำดับขั้นตอน เป็นแผนหลักในการพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศไทย ซึ่งมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

วิสัยทัศน์

ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีคุณภาพ และได้มาตรฐานระดับโลก

พันธกิจ

1. สร้าง ส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนา หรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการท่องเที่ยวให้แก่ทุกภาคส่วน
3. พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวให้เป็นเครื่องมือสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน
4. พัฒนา และยกระดับมาตรฐานอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
5. สร้างความมั่นใจ อำนาจความสะอาด ให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว
6. พัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการท่องเที่ยว

ประเด็นยุทธศาสตร์

1. จัดความยากจนระดับชุมชนด้วยการท่องเที่ยว
2. ปรับโครงสร้างการท่องเที่ยวให้สมดุล และพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืน

เป้าประสงค์

1. ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว
2. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สอดคล้องระหว่าง ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น
3. พัฒนาด้านมาตรฐานการให้บริการ(40%) ความปลอดภัย (20%) และการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (40%)
4. พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อภารกิจ
5. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนสมดุลกับสภาพแวดล้อม

กลยุทธ์

1. พัฒนาขีดความสามารถของชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถพัฒนารูปแบบสินค้าและบริการการท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้
2. สร้าง ส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนา หรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล
3. พัฒนายกระดับมาตรฐาน การให้บริการ และปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว

4. สร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยวในการบริหารวิกฤติ อำนวยความสะดวก และให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

ปัจจุบันการท่องเที่ยว ถูกใช้เป็นเครื่องมือหลัก โดยหน่วยงานพัฒนาชุมชนทั้งระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และนักวิชาการ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นและสร้างความเข้มแข็งแก่เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมให้กับชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

1. ความเป็นมาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

1.1 แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ได้รับอิทธิพลมาจาก กระแสการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งได้ถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นสำคัญระดับโลก ในการประชุมสุดยอดว่าด้วยเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (United Nation Conference On Environment and Development) ซึ่งจัดโดยองค์กรสหประชาชาติ ในปี พ.ศ. 2535 ณ กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล หรือที่เรียกกันว่าการประชุม “Earth Summit” ซึ่งที่ประชุมได้มีมติให้ออกประกาศหลักการแห่งสิ่งแวดล้อม และร่างแผนปฏิบัติการสำหรับศตวรรษที่ 21 เพื่อดำเนินการให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือที่เรียกว่า “Agenda21” สาเหตุที่ต้องมีการดำเนินการเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนขึ้นนั้น เพราะที่ประชุมมีความเห็นร่วมกันถึงผลเสียอันเกิดจากการพัฒนาตามระบอบทุนนิยม โดยใช้ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory) และทฤษฎีพึ่งพา (Dependency Theory) ทำให้เกิดวิกฤติการณ์การพัฒนาต่างๆ พอจะสรุปได้ดังนี้(อนุช อภาภิรมย์, พ.ศ. 2545)

1. วิกฤติการณ์ความยากจน มีประชากรโลกประมาณกว่า 3 พันล้านคน มีรายได้ต่อวันต่ำกว่า 2 เหรียญสหรัฐ และเกือบทั้งหมด อาศัยอยู่ในประเทศกำลังพัฒนา หมายความว่า มีประชากรเกือบครึ่งโลก ที่ไม่สามารถจะจัดหาอาหาร น้ำดื่ม และปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง

2. วิกฤติการณ์ช่องว่างทางสังคม ประชากรที่ร่ำรวยที่สุดในโลก จำนวน 200 คน ถือครองสินทรัพย์อยู่ถึงร้อยละ 40 ของสินทรัพย์ทั้งหมดในโลก เท่ากับรายได้ของประชากรที่ยากจนที่สุดในโลกถึง 2.5 พันล้านคน และยังคงเกิดช่องว่างระหว่างคนยากจน กับคนร่ำรวย

มากขึ้นเรื่อยๆ ยิ่งตอกย้ำทวีความรุนแรงของวิกฤติการณ์ความยากจน ให้ทวีความรุนแรงมากขึ้น และมนุษย์จะขาดความไว้นื้อเชื่อใจกันลงไปทุกที

3. วิกฤติการณ์หนี้สินของประเทศกำลังพัฒนา เกิดจากการเร่งผลักดันให้เกิดการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานของประเทศกำลังพัฒนา เพราะต้องการพัฒนาเศรษฐกิจให้ทันสมัย ตามประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่เนื่องจากปัญหาการคอร์รัปชัน และขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหนี้สินต่างประเทศ ทำให้หนี้สินพอกพูนเพิ่มขึ้น จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2542 มีประเทศที่อยู่ในเกณฑ์หนี้สินท่วมตัว คือมีหนี้ต่างชาติมากกว่ารายได้ต่อหัวขอประชากร ถึง 47 ประเทศ มีประชากรทั้งสิ้นอย่างน้อย 1.1 พันล้านคน

4. วิกฤติการณ์สิ่งแวดล้อม เกือบทุกประเทศ กำลังประสบกับปัญหาโลกร้อน ขาดแคลนน้ำจืด ดินเสื่อมคุณภาพ ป่าไม้ถูกทำลาย และความหลากหลายทางชีวภาพลดลง เนื่องจากการผลิต และการบริโภคที่มากเกินไปจนขอบเขตความสามารถในการฟื้นฟูตัวเองของธรรมชาติ

5. วิกฤติการณ์พลังงาน ปัจจุบันโลกใช้พลังงานจากซากดึกดำบรรพ์อันได้แก่น้ำมัน ถ่านหิน และก๊าซธรรมชาติ มากถึง ร้อยละ 75 ของปริมาณพลังงานทั้งหมด ซึ่งพลังงานจากซากดึกดำบรรพ์เป็นพลังงานที่ใช้แล้วหมดไปไม่สามารถหาขึ้นมาใหม่ได้อีก หากเกิดภาวะขาดแคลนพลังงานขึ้นจะทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อที่อันเนื่องมาจากต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เกิดภาวะข้าวยากหามาแพง และยิ่งเป็นการซ้ำเติมให้ปัญหาความยากจนรุนแรงมากขึ้นไปอีก

6. ปัญหาความเสื่อมโทรมทางด้านจริยธรรม และการล่มสลายของชุมชน การพัฒนาและการผลิตที่เน้นการแสวงหากำไรสูงสุดเป็นหลัก ทำให้สังคมเกิดการแก่งแย่งแข่งขัน เพื่อสะสมความมั่งคั่ง โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง และจริยธรรม การพัฒนากระจุกตัวอยู่ตามหัวเมืองใหญ่ เกิดปัญหาประชากรแออัด อาชญากรรม และในขณะเดียวกัน ชนบทก็ต้องเดินทางออกจากชุมชนเพื่อหางานทำ ที่ง่ได้ๆและคนชราไว้ ทำให้เกิดปัญหาครอบครัว การหย่าร้าง เด็กกำพร้า และปัญหาผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ถูกละเลย ไม่มีใครสืบทอด เกิดความล่มสลายของชุมชน

จากวิกฤติการณ์ต่างๆที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น หลายประเทศจึงหันมาให้ความสนใจกับการพัฒนาที่ยั่งยืน มีการศึกษา และกำหนดแผนสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนขึ้น สำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ

1.2 จากการพัฒนาที่ยั่งยืน สู่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง การท่องเที่ยวกลายเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างรายได้และเงินตราต่างประเทศ หลายประเทศให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาในแถบเอเชีย แต่เมื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวดำเนินไประยะหนึ่ง ก็เริ่มเกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์การท่องเที่ย่ว่า เป็นการสร้างรายได้ให้กับประชาชนจริงหรือไม่ และการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันเกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว จะคุ้มค่างบรายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยวหรือไม่ แม้ว่าการท่องเที่ยวจะถือเป็นตัวเร่งให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ก็มีผลเสียตามมาเช่นกัน หากไม่มีการบริหารจัดการ และการคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรในระยะยาว ในทศวรรษที่ 1980 ปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยวก็เริ่มรุนแรง และเห็นผลชัดเจนขึ้น การเพิ่มขึ้นของปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ปัญหาการจัดการขยะและน้ำเสีย ปัญหาโสเภณี การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้ทั่วโลกเริ่มตระหนัก และหันมาร่วมมือกันแก้ไขอย่างจริงจัง (ดวงใจ หล่อธนวณิชย์, พ.ศ.2550, น.33)

ในการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา หรือ Earth Summit ก็ได้มีการพูดถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมโลก ปัญหาการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนและได้เชื่อมโยงมาสู่การท่องเที่ยว จนเกิดเป็นแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในที่สุด โดยได้ระบุถึงเป้าหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนไว้ในแผนปฏิบัติการสำหรับศตวรรษที่ 21 หรือ Agenda 21 ว่า การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ และแผนปฏิบัติการนี้ มีเป้าหมายคือ พัฒนาการรับรู้และความเข้าใจต่อประโยชน์ที่จะได้รับจากการท่องเที่ยวว่า การท่องเที่ยวสามารถส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ ช่วยส่งเสริมการพัฒนาอย่างเสมอภาค ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนฝายเจ้าบ้าน ให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพสูงแก่นักท่องเที่ยว และช่วยรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อม

2. นิยาม และความหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ความหมายที่แท้จริงของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้น ยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ว่าควร จะหมายถึงอะไร และจะต้องครอบคลุมเรื่องใดบ้าง ที่ผ่านมามีองค์ระดัปลงโลก ได้ให้ ความหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนไว้หลายองค์ด้วยกัน เช่นที่ประชุมนานาชาติด้าน สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาแบบยั่งยืนขึ้น ณ เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา หรือที่เรียกกัน ว่า GLOBE '90 ได้ให้คำจำกัดความของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนไว้ว่า “เป็นการ พัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้ที่เป็นเจ้าของท้องถิ่นใน ปัจจุบัน ในขณะที่เดียวกันก็ปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลัง จึงมี ความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และ สุนทรียภาพพร้อมกับรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศได้ด้วย”

Organization of Eastern Caribbean States (OECS) กล่าวว่า การท่องเที่ยว ที่ยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ใช้ประโยชน์สูงสุดของทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาประเทศ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความเสมอภาค การเลี้ยงดูตนเอง เพื่อสร้าง ประสิทธิภาพที่ดีแก่นักท่องเที่ยว และเป็นการปรับปรุงคุณภาพชีวิต โดยความร่วมมือของ หลายฝ่าย ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ

องค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) ซึ่งเป็นหน่วยงานขององค์การ สหประชาชาติ ได้อธิบายคำจำกัดความล่าสุดของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (สุชาติพิทย์ โภธิศรี, พ.ศ.2549, น. 30) ไว้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ไม่ใช่การพัฒนาการ ท่องเที่ยวขนาดเล็ก หรือการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม แต่หมายถึงตลาดโดยรวมทั้งหมดของการ ท่องเที่ยว (Mass Tourism) ให้มีความเสมอภาคกันทั้งในด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ ทั้งรุ่นปัจจุบัน และในอนาคต โดยหลักการและแนวคิดที่สำคัญตามคำจำกัดความขององค์การการท่องเที่ยวโลก คือ

1. ต้องตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ
2. เคารพในสังคม และวัฒนธรรม ประเพณีของประชาชนพื้นเมือง รวมถึงการ ยอมรับความแตกต่าง และการปรับตัวเข้าหากัน อันจะนำมาซึ่งสันติภาพ
3. สร้างความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เน้นการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม และต้องลดปัญหาความยากจนของประชาชนในท้องถิ่น

นอกจากนี้ ยังมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และให้คำจำกัดความไว้ อีก ดังนี้

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (พ.ศ.2540, อ้างใน ญัฐ กานต์ ชาญเวช , พ.ศ.2549, น.24)กล่าวว่า การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน หมายถึงการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้อง และสงวนรักษาโอกาสต่างๆของชนรุ่นหลัง และมีการจัดการเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่ยังคงสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศเอาไว้

ภราเดช พยัสมิเชียร(พ.ศ.2539, น.4) การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน จำเป็นต้องพิจารณาทั้งมิติทางด้านสังคม เศรษฐศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ควบคู่ขนานกันไปโดยตลอด เพราะการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้น จะต้องสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย และความเสื่อมโทรมต่อทรัพยากรนั้นๆ

ยุวดี นิรันดร์ตระกูล (พ.ศ.2538 , น.51)การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องใช้ทุนทางธรรมชาติอย่างมีธยัสถ์ และให้มีความมั่นคง และการคืนทุนต่อสังคม ชุมชนท้องถิ่นต้องมีโอกาสรับรู้ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้ทรัพยากร และรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวขึ้น

บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา (พ.ศ.2539, น.60) การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คือการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจโดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การท่องเที่ยวมีความมั่นคงยั่งยืน

Dowling (1995 อ้างใน กนกรวรรณ ศรีดุงแก้ว, พ.ศ.2549, น.16) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีการพัฒนาครอบคลุมทุกองค์ประกอบของการท่องเที่ยว และมุ่งไปสู่ความยั่งยืน กล่าวคือ รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยว จะสามารถดำรงอยู่ได้ และมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยียนอยู่เสมอ ทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องคงความน่าสนใจ และดึงดูดไว้ การจัดการท่องเที่ยว ต้องไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติ และสังคม วัฒนธรรม หรือหากมีต้องให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด

จากนิยามความหมายทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาพอจะสรุปใจความสำคัญเป็นความหมายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ได้ว่า การจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน หมายถึงการ

ท่องเที่ยว ที่คำนึงถึงผลประโยชน์ในระยะยาว ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีการจัดการเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นๆ ได้อย่างยาวนานที่สุด

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในประเทศไทยสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.1 การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในประเทศไทย

ในประเทศไทย การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ได้เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 โดยได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับโลก โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้บรรจุไว้ในแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในปีพ.ศ. 2540 ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว สอดรับกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ซึ่งเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางและเพื่อพัฒนาชุมชน

ในประเทศไทย ใช้คำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” เป็นไวพจน์ของ “การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” และ “การท่องเที่ยวทางเลือก”(ดวงใจ หล่อธนวนดิษฐ์, พ.ศ.2550,น.36) ซึ่งมีจุดร่วมคล้ายกันคือ เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนต้องมีบทบาทในการเป็นเจ้าของกิจกรรมการท่องเที่ยว จัดการท่องเที่ยว และร่วมกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว ที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนต้องมีส่วนและตระหนักในการดูแลจัดการท่องเที่ยว เพื่อนำรายได้จากการท่องเที่ยวไปเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนให้ดีขึ้น (พจนาน ศวนศรี, พ.ศ.2544, น.12-13) ปัจจุบัน หากให้ชุมชนนิยามตนเองว่าเรียกชื่อการดำเนินการท่องเที่ยวของตนว่าชื่ออะไร จะพบว่า มีชื่อเรียก 4 ชื่อด้วยกันในกลุ่มชุมชนที่ทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวโดยชุมชน และการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

3.2 การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

สินธุ์ สโรบล (2545,น.12) ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง ทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการ

ท้องถิ่นอยู่บนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวโดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆมาใช้เป็นต้นทุน หรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม และมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ให้มีความรู้ความสามารถ และคำนึงถึงความยั่งยืนและความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ยังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติต่างๆ ดังนี้

1. มิติด้านสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และร่วมมือกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน ให้มีความยั่งยืน
2. มิติด้านการเมือง เป็นส่วนหนึ่งในการรณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนของตนเอง
3. มิติด้านสังคม และวัฒนธรรม ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน ส่งเสริมความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของชุมชนท้องถิ่น
4. มิติด้านเศรษฐกิจ เป็นการกระจายรายได้ สร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยไม่ขัดแย้งกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนแตกต่างจากการท่องเที่ยวชนิดอื่นตรงที่ ชุมชนจะเป็นผู้กำหนดทิศทางในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนเอง โดยคำนึงถึงความยั่งยืนในเรื่องสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ชุมชนจะมีบทบาทเป็นเจ้าของ ผู้ริเริ่ม ไม่ใช่ผู้ให้ความร่วมมือ

3.3 หลักการ และองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน มีหลักการดังนี้ (กนกวรรณ ดุงศรีแก้ว, พ.ศ. 2549, น.30)

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ยกย่องคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น

7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน(กนกวรรณ ดุงศรีแก้ว, พ.ศ. 2549, น.32)

1. องค์ประกอบด้านทรัพยากร เช่นประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม แหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น
2. องค์ประกอบด้านตลาดการท่องเที่ยว ควรต้องมีตลาดการท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้เคียง มีโอกาสที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางมายังชุมชนได้โดยสะดวก
3. องค์ประกอบในการบริหารจัดการ ต้องเกิดขึ้นจากความต้องการของชุมชนและบริหารโดยสมาชิกในชุมชนทุกชั้นตอน

แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน

1. นิยามและความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

เมื่อแยกคำว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development) ออกมาเป็นสองคำคือคำว่า “การพัฒนา” (Development) และคำว่า “ยั่งยืน” (Sustainable) และพิจารณาความหมายของแต่ละคำได้ดังนี้

คำว่า “การพัฒนา” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายว่า การทำให้เจริญขึ้น ดีขึ้น สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช ได้ประทานพระดำรัสเกี่ยวเนื่องกับความหมายของการพัฒนาไว้สรุปได้ว่าการพัฒนา ต้องเป็นการสร้างสรรค์ที่ทำให้ชีวิตและสังคมดีขึ้น กล่าวคือ หากการกระทำใดใดก็ตามที่ไม่ก่อให้เกิดผลดีแก่ชีวิตและสังคมแล้ว ก็ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนา แม้ว่าจะมีความเจริญทางวัตถุมากมาย มีเครื่องมือทันสมัย และมีความสะดวกสบายรวดเร็ว แต่ถ้าชีวิตและสังคม มีความสงบสุขปลอดภัยน้อยลง ก็ไม่อาจเรียกว่าเป็นการพัฒนา

องค์การยูเนสโก ได้ให้ความหมายของการพัฒนา ในเชิงปฏิบัติการไว้ดังนี้

	D	=	f(P+M)
เมื่อ	D	=	Development
	P	=	Planning
	M	=	Management
	f	=	Frequency

หมายความว่า การดำเนินการพัฒนาต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบและมีการจัดการอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ จนบรรลุเป้าหมายที่ต้องการจากการพัฒนา (สุธาทิพย์ โพธิ์ศรี, พ.ศ. 2549, น.25-26)

ส่วนคำว่า “ยั่งยืน” (Sustainable) หมายถึง อยู่อย่างยาวนาน คงทน เมื่อนำคำว่า “การพัฒนา” รวมกับคำว่า “ยั่งยืน” เป็น “การพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development) อาจหมายถึงการดำเนินการใดก็ตามที่ทำให้เกิดความเจริญ เกิดผลดีแก่ชีวิตและสังคม และมีผลอยู่ต่อเนื่องยาวนาน(พระราชวรมนี, พ.ศ. 2539, น.58)

คณะกรรมการโลก ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission On Environment and Development) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ ในเอกสาร ที่ชื่อ “Our Common Future”(พระราชวรมนี, พ.ศ. 2539, น.59)

“... Sustainable Development is Development that meet the needs of the present without Compromising the ability of future generation to meet their own needs...”

“...การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สนองตอบความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนในรุ่นอนาคตต้องประนีประนอมยอมสูญเสียความสามารถในการสนองตอบความต้องการของตนเอง...”

จากการให้ความหมายและที่มาของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงมีองค์ประกอบดังนี้ (จริญญา เจริญสุกใส, พ.ศ. 2544, น.185-186)

1. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ต้องพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต ให้สิ้นเปลืองทรัพยากรธรรมชาติน้อยที่สุด หรือช่วยฟื้นฟู บำบัดสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้กลับคืน ดำรงรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ส่งเสริมการอนุรักษ์ และใช้ทรัพยากรอย่างพอดีต่อขีดความสามารถในการฟื้นฟูตัวเองของธรรมชาติ

2. องค์ประกอบด้านสังคม ต้องพัฒนาให้เกิดความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรอันเป็นปัจจัยพื้นฐานให้เพียงพอ และเท่าเทียม พอเหมาะกับจำนวนประชากร

3. องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ ต้องให้เติบโตอย่างเหมาะสม ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และความสมดุลในระบบนิเวศ ไม่นำเอากำไรสูงสุดมาเป็นเป้าหมาย แต่ควรเน้นที่การได้ประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยาวนาน

จากนิยามความหมาย และองค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดการพัฒนาต่างๆ ที่เน้นให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เน้นการให้ชุมชนตระหนักและตัดสินใจในการดำเนินการร่วมกัน เช่น การพึ่งตนเอง เศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดการพัฒนาวัฒนธรรมชุมชน ฯลฯ ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งสิ้น

2. แนวคิดเรื่องการพึ่งตนเอง

การพึ่งตนเองของชุมชนชนบท มีผู้ทำการศึกษา และให้นิยามความหมายแตกต่างกันออกไป เช่น กาญจนา แก้วเทพ (สภาคาทอลิก, พ.ศ. 2530, น. 34) ได้ให้ความหมายของการพึ่งตนเองไว้ 2 ระดับ คือ

1. ระดับปัจเจกบุคคล คือ กิจกรรมทั้งหลายที่ทำโดยปัจเจกบุคคล เพื่อให้บรรลุถึงหลักประกันในการดำรงชีพ

2. ความหมายในลักษณะของกลุ่ม คือ สังคมที่มีการจัดระบบให้ประชาชนสามารถดำเนินการตอบสนองความต้องการของตนเอง ด้วยวิธีการช่วยเหลือตนเอง และด้วยการร่วมมือกับคนอื่นที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน ทั้งนี้ ต้องรวมถึงกลุ่มชนนั้น ต้องมีอิสระในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย โดยอาศัยความพยายาม และกำลังของตน

ซึ่งจากความหมายของ กาญจนา แก้วเทพ การพึ่งตนเองในระดับของกลุ่ม จะให้ความสำคัญกับการร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในกลุ่ม หรือสังคม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการตอบสนองความต้องการของตนเอง คล้ายกับความหมายของ อุทัย ดุลยเกษม (พ.ศ. 2528 , อ้างใน เพ็ญศิริ พันพา, พ.ศ.2545 , น.32) ซึ่งมองว่า การพึ่งตนเองจะมีลักษณะเชิงสัมพัทธ์ (Relative) คือ การพึ่งตนเอง ก็สามารถพึ่งผู้อื่นได้ แต่เป็นในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependence) มากกว่าการพึ่งพิง (Dependence)

ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ (อ้างใน สุจริต ขวัญทอง, พ.ศ.2545,น.10)อธิบายแนวคิดและปรัชญาของเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองในแนวทางเศรษฐศาสตร์ว่า การผลิตเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่สุด โดยประชาชนจะต้องผลิตเพื่อให้พออยู่พอกินเสียก่อน แล้วจึงนำส่วนที่เหลือไปจำหน่าย ระบบเศรษฐกิจนี้จะให้ความสำคัญกับการค้า การแลกเปลี่ยนเป็นตัวกำหนดการผลิต เน้นการรวมตัวของกลุ่มชาวบ้าน การตัดสินใจ การร่วมมือกันดำเนินการรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (อ้างใน เพ็ญศิริ พันพา , พ.ศ.2545,น.31) ได้นำเสนอเงื่อนไขที่นำไปสู่การพัฒนาที่มุ่งเน้นการพึ่งตนเอง 6 ประการด้วยกัน คือ

1. การพัฒนาจะต้องเป็นแบบกลุ่ม (Collective) ต้องเป็นชุมชนหมู่บ้านไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่
2. ต้องมีจิตสำนึก ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Mutual Aid) พื้นฐานก็คือ การพึ่งตนเองขึ้นอยู่กับจิตใจ และความสมัครใจ
3. จิตสำนึกจะต้องได้รับการผลิตซ้ำ เพื่อย้ำให้แจ่มชัดอย่างต่อเนื่อง
4. ต้องมีการรวมตัวกัน ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ เพื่อต่อรองกับสถาบันภายนอก ได้อย่างมีพลัง
5. มีการประสานวัฒนธรรมของตนเอง และกลุ่มอื่นๆ
6. มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ มีการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ซึ่งขอบเขตการพึ่งตนเอง ยังสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะที่เกี่ยวข้องกัน คือ การพึ่งตนเองทางกายภาพ และการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ และการปกครอง ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อการผลิตเพื่อบริโภคเป็นหลัก และการพึ่งตนเองทางวัฒนธรรม ความเชื่อ สติปัญญา และอำนาจการตัดสินใจ ซึ่ง จะมีผลต่อกันทั้งสองด้าน การพึ่งตนเองไม่ใช่การปิดตัวเองและโดดเดี่ยวจากสังคมใหญ่ แต่จะหมายถึง สภาวะที่สังคมมีแบบแผนทางวัฒนธรรม และการผลิตแบบของตัวเอง มีการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นหลัก มีศักยภาพที่ดำเนินไปตามรากฐานแห่งวัฒนธรรมของตัวเอง ตัดสินใจด้วยตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเองทางความคิด และทัศนคติในการมองปัญหาต่างๆด้วยภูมิปัญญาของตนเอง (อภิชาติ ทองอยู่ , พ.ศ. 2530 , น. 32)

โดยการจะถือว่าชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ จะต้องดูความสามารถในการพึ่งตนเองได้ ใน 5 ด้าน หรือตัวแบบ TERMS (TERMS Model) ดังนี้

1. ฟึ่งตัวเองได้ทางเทคโนโลยี (Technology) สามารถเลือกเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมกับพื้นที่ สามารถดูแลและพัฒนาตัวเอง ทั้งเทคโนโลยีสมัยใหม่ และเทคโนโลยีดั้งเดิมของท้องถิ่น สามารถนำมาผสมผสานกันได้อย่างเหมาะสม

2. ฟึ่งตัวเองได้ทางเศรษฐกิจ (Economic) สามารถสร้างสมดุลย์ระหว่างความต้องการและขีดความสามารถในการตอบสนองของความต้องการได้ มีการออม และการลงทุน เพื่อสร้างผลผลิตส่วนเกิน มีการรวมกลุ่มกันผลิต เน้นการบริโภคเอง และนำส่วนที่เหลือออกจำหน่าย

3. ฟึ่งตนเองได้ทางทรัพยากร (Resources) สามารถนำสิ่งใดที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน และสามารถบำรุงรักษา ดูแลให้สามารถใช้ได้อย่างยั่งยืนยาวนาน

4. ฟึ่งตนเองได้ทางจิตใจ (Mutuality) มีจิตสำนึกในการฟึ่งตนเอง ใช้ชีวิตอย่างรู้เท่าทัน และมีความคิดเป็นของตนเอง สามารถแก้ปัญหาได้

5. ฟึ่งตนเองได้ทางสังคม (Social) ระบบความสัมพันธ์ในชุมชนเป็นแนวระนาบเดียวกัน ทุกคนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของกลุ่มที่ตนเองเป็นสมาชิก มีสิทธิและมีอำนาจในการปกครอง(สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ,พ.ศ.2546)

ทั้งนี้การฟึ่งตนเอง ต้องมีการฟึ่งพาอาศัยทั้งภายใน และภายนอก เพื่อให้เกิดการพัฒนาไป เสมือนเป็นวงล้อที่หมุนซ้อนกัน วงในคือ การฟึ่งพาตนเองในชุมชน ขณะเดียวกันก็อาศัยการพัฒนาการเรียนรู้ ทำให้เกิดการพัฒนารับขึ้นด้วย

และการจะทำให้ชุมชนสามารถฟึ่งตนเองได้ตามตัวแบบ TERMS นี้ ยังต้องอาศัยการกระบวนการทางสังคม ที่เรียกว่า BAN คือ

Balance จะต้องรักษาสมดุลของการพัฒนาให้มีความต่อเนื่องยาวนาน

Ability จะต้องเพิ่มพูนขีดความสามารถ ในที่นี้คือตัวแบบ TERMS

Network จะต้องดำเนินการสร้างเครือข่ายให้เกิดการฟึ่งตนเองทั้งภายในและภายนอกชุมชน(สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ,พ.ศ.2546)

3. แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

3.1 นิยามและความหมายของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

นักวิชาการทั่วไป ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้มากมาย แต่สามารถแบ่งได้เป็น 2 แนวทางใหญ่ๆ คือ “การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา” และ “การมีส่วนร่วมโดยนัยทางการเมือง” (ศจีรัตน์ เจตนาธรรมจิต ,พ.ศ.2546 ,น.16) การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการพัฒนา กล่าวคือ เริ่มตั้งแต่ การศึกษาชุมชน การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การบริหารจัดการ การติดตามและประเมินผล ไปจนถึงการจัดสรรผลประโยชน์ (นเรศ สงเคราะห์สุข ,พ.ศ.2541 ,น.10) ส่วนความหมายของการมีส่วนร่วมโดยนัยทางการเมือง คือ การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาจากการพัฒนาโดย รัฐ หรือส่วนกลาง มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลักสำคัญในการกำหนดแผนการพัฒนา สามารถพัฒนาการรับรู้ และภูมิปัญญาออกมาในรูปแบบของการตัดสินใจ และจัดการทรัพยากรของชุมชนด้วยตนเอง มีอิสระทางการเมืองในการบริหารจัดการและการต่อรองต่างๆ

ทั้งนี้ ลักษณะของการมีส่วนร่วมจะแทรกซึมอยู่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่การค้นหาสาเหตุ และกำหนดปัญหา การวางแผนการจัดการ การตัดสินใจ การดำเนินการ การจัดสรรผลประโยชน์ และการติดตามผล ซึ่งจะอยู่ในรูปแบบดังต่อไปนี้ (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ,พ.ศ.2526 ,น.10)

1. กระบวนการคิด คือ ร่วมกันกำหนดปัญหา พิจารณาสาเหตุ และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
2. กระบวนการตัดสินใจ คือ ตัดสินใจร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา การคิดค้นและวางแผนการดำเนินการร่วมกัน
3. กระบวนการดำเนินงาน จะต้องร่วมกันทำในสิ่งที่ได้ตัดสินใจร่วมกัน ตามแผนงาน มีการแบ่งงานกันทำ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
4. กระบวนการรับผิดชอบ คือ รับผิดชอบต่อร่วมกันในสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งผลดี และผลเสีย มีการจัดสรรผลประโยชน์ที่ยุติธรรม และลงตัว มีการติดตามประเมินผลเพื่อแก้ไขจุดบกพร่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชน อาจถือได้ว่าเป็นหัวใจของการพัฒนา โดยประชาชน เพราะผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยตรง คือ ประชาชน การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา จะเป็นการเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความรู้ บ่งบอกถึงสิ่งที่ต้องการ และกำหนดปัญหาที่ชัดเจน และที่สำคัญ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องอยู่ควบคู่กับความรู้เป็นเจ้าของชุมชนอยู่เสมอ (โกวิท พวงงาม ,พ.ศ.2542 ,น.53)

กล่าวโดยสรุปคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนในการจัดการ และควบคุมการใช้ การกระจายทรัพยากร ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในชุมชน ให้เกิดประโยชน์ และแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยประชาชนเอง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรประกอบไปด้วยการมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ได้แก่ การหารือ การวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติ การประเมินผล และการรับผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยในส่วนของ การปฏิบัติ จะรวมถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ตั้งแต่การจัดโครงสร้างของกลุ่มการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ การจัดสรรงบประมาณ การประสานงาน การดำเนินการ การประเมินผล และรับผลประโยชน์

3.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

ลักษณะการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชน เป็นการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชน จะมี 2 ลักษณะ(ดวงใจ หล่อธนะวิชัย, พ.ศ. 2550) คือ

1. การมีส่วนร่วมโดยชุมชนอย่างแท้จริง เป็นการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมทำการศึกษาค้นคว้า ร่วมคิดวิธีแก้ไขปัญหา กำหนดนโยบาย วางแผน และตัดสินใจโดยชุมชนเอง

2. การมีส่วนร่วมโดยชุมชนแบบไม่แท้จริง เป็นการให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพียงบางส่วน เช่น เข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติการตามโครงการที่กำหนดเอาไว้แล้ว

ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน มีดังนี้

1. พื้นฐานของการเข้าร่วม มาจากแรงจูงใจภายในเป็นตัวหนุน ช่วยให้ประชาชนกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วม หากแรงจูงใจมาจากภายนอก แม้ว่ากิจกรรมจะสำเร็จผล แต่จะไม่มีความผูกพันทางจิตใจ ทำให้ความยั่งยืนของโครงการต่างๆลดลง

2. รูปแบบของการเข้าร่วม ต้องเป็นการเข้าร่วมโดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชนเอง โดยเฉพาะกิจกรรมที่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับของประชาชน อาจเป็นการเข้าร่วมผ่านตัวแทนกลุ่มที่เป็นกรรมการหมู่บ้านก็ได้

3. การมีส่วนร่วม เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ และเหมาะสมตามแต่ช่วงระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

ผลของการเข้าร่วม ลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนทำให้เกิดการรวมพลัง และสร้างอำนาจต่อรองให้ชุมชนได้มีศักยภาพของตัวเอง สร้างความสัมพันธ์และส่งเสริมสามัคคีในหมู่สมาชิกชุมชน

4. การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(2544, น.13) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ดังนี้

1. พัฒนาแบบแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ตลอดจนจนถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น เอกชน และประชาชนทั่วไปในด้านการลงทุน การผลิตสินค้าและบริการ ทั้งนี้ต้องมีความเสมอภาค เป็นธรรมในกรอบที่เหมาะสมสอดคล้องกับการพัฒนาด้านอื่นๆและมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

2. สนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปขององค์กร หรือคณะกรรมการระดับชาติ ภูมิภาค ท้องถิ่น โดยมีเครือข่ายครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุกส่วน และทุกระดับ

3. เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และติดตามประเมินผลและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว

4. ส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรประชาชน ทั้งที่เป็นนิติบุคคล และไม่ใช่นิติบุคคลเพื่อดูแลสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5. แก้ไข ปรับปรุงและพัฒนากฎหมาย และระบบงบประมาณของรัฐให้สามารถส่งเสริมเอื้ออำนวยต่อการประสานความร่วมมือของหน่วยงานปฏิบัติทุกระดับ กับประชาชนท้องถิ่น ให้โอกาสชุมชนในการควบคุม กำกับ ดูแลจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง

6. สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของคน เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และการมีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

7. สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ จัดการท่องเที่ยวได้อย่างมีอิสระ และจัดเก็บรายได้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูการท่องเที่ยวด้วยตนเอง

ส่วนรูปแบบการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว มี 3 รูปแบบด้วยกัน โดยแตกต่างกันตามสภาพชุมชน ความเข้มแข็งของการรวมกลุ่ม และเป้าหมายของชุมชน (พจนานวนศิริ, พ.ศ. 2544) ดังนี้

1. การชักชวนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รูปแบบนี้รัฐบาลจะเป็นผู้วางนโยบาย และวางแผนโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเอง ชุมชนท้องถิ่นไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดทำโครงการท่องเที่ยวเลย แต่ถูกรัฐบาลชักจูงให้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนดำเนินการ

2. การให้องค์กรส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาต่อรองสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว รูปแบบนี้รัฐบาลและตัวแทนขององค์กรชุมชน จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน แม้ว่าในความเป็นจริง การริเริ่มโครงการจะมาจากทางภาครัฐก็ตาม แต่องค์กรชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้าร่วมตัดสินใจ และเจรจาต่อผลประโยชน์กับรัฐได้ รูปแบบนี้้องค์กรชุมชนต้องเข้มแข็ง และมีศักยภาพสูง มีความตื่นตัวในการรักษาผลประโยชน์ของชุมชน

3. การให้ชุมชนท้องถิ่น จัดการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ซึ่งรูปแบบนี้ชุมชนจะเป็นผู้จัดการควบคุม และวางแผนพัฒนาการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วยตนเอง เป็นการพึ่งตนเองอย่างแท้จริง โดยไม่อาศัยความคิดริเริ่ม และชักจูงจากบุคคลภายนอก หรือรัฐบาลเลย ชุมชนสามารถวิเคราะห์และตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหา และวางแผนทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตลอดจนติดตามประเมินผลด้วยตนเอง

ขั้นตอนการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (พจนานวนศิริ, พ.ศ. 2544)

1. ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการศึกษา กำหนดปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และความต้องการ วัตถุประสงค์ในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

2. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้ได้แผนงาน กิจกรรม โครงการที่เป็นของประชาชนในท้องถิ่น อันจะนำมาซึ่งการแก้ไขปัญหาของชุมชน และตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ตรงจุด และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว

3. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้เกิดประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

4. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการลงทุนในการจัดการท่องเที่ยว ตามขีดความสามารถของตนเอง หรืออาจร่วมลงทุนในรูปแบบสหกรณ์ หรือการรวมกลุ่มเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผนงาน หรือโครงการต่างๆ จนบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเอง

การจัดการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว ควรต้องมีการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน รวมถึงการเพิ่มทักษะในการจัดการและประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก ให้อำนาจในการศึกษาเรียนรู้ และตัดสินใจ ด้วยตนเอง หากชุมชนมีส่วนร่วมเพียงพอในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ก็จะช่วยให้เกิดการพัฒนาศักยภาพบุคคล และเกิดการจัดสรรผลประโยชน์ที่เหมาะสมเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนมากขึ้นยกระดับคุณภาพชีวิต และมีทุนหมุนเวียนในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศมา ณ ระนอง (พ.ศ.2545) ได้ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่นพื้นที่ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบ่งหน้าที่ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มทุน มีหน้าที่จัดหา และระดมทุน

ให้เกิดการหมุนเวียนในชุมชน และเปิดให้สมาชิกกู้ยืมไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ 2) กลุ่มอาชีพ เป็นกลุ่มที่มีหน้าที่ส่งเสริมอาชีพให้สมาชิกในชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้นอกเหนือจากการทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยว และขายของที่ระลึกในชุมชนได้ด้วย 3) กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมีหน้าที่ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนรู้ถึงคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ปลูกฝังจิตสำนึกให้คนในชุมชนรู้ถึงคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการดำเนินงานของทั้งสามกลุ่มประชาชนในพื้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการตลอดทุกขั้นตอนกระบวนการ ตั้งแต่การประชุม การตัดสินใจ การปฏิบัติ การจัดสรรและรับผลประโยชน์ และการประเมินผล

กนกวรรณ ดุงศรีแก้ว (พ.ศ. 2549) ได้ทำการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ชุมชนบ้านวังน้ำมอก อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย พบว่า มีการจัดการท่องเที่ยวใน 5 ด้านด้วยกัน คือ 1) การประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ทั้งทางเว็บไซต์ และการแนะนำไปแบบปากต่อปาก 2) การต้อนรับ มีการจัดพิธีบายศรีสู่ขวัญ มีศูนย์ประสานงาน เพื่อคอยต้อนรับและบริการนักท่องเที่ยว ให้บริการด้านข้อมูล และการสำรองที่พักต่างๆ 3) ด้านการบริการที่พักทั้งส่วนกลาง และพักกับชาวบ้าน ไว้คอยบริการ มีการรักษาความปลอดภัยในชุมชน 4) ด้านกิจกรรม และรูปแบบการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิต และธรรมชาติในชนบท 5) ด้านการมีส่วนร่วม ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนกระบวนการ ตั้งแต่การตัดสินใจ การดำเนินการ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล ซึ่ง ศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยวเกิดจากการรวมทุนทางสังคม ดังต่อไปนี้ 1) ทุนทางจิตวิญญาณ 2) ทุนทางภูมิปัญญา 3) ทุนทรัพยากรมนุษย์ 4) ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และต้องมีปัจจัยทางด้านการตลาด เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การจัดการท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน

ดวงใจ หล่อธนาถิษฐ์ (พ.ศ. 2550) ศึกษาเงื่อนไขที่ทำให้การพัฒนาและการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวยั่งยืนได้ในระดับรัฐ ท้องถิ่น ชุมชน และระดับปัจเจก โคนศึกษาบทบาทของรัฐ ทุน ชุมชน เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทย และญี่ปุ่น ผลการศึกษาพบว่า 1) รัฐท้องถิ่นไทย มีความสัมพันธ์กับชุมชนค่อนข้างต่ำ และมีตรรกะแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเช่นเดียวกับรัฐส่วนกลาง ทำให้การมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดขึ้นได้ยาก ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่น รัฐท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง และมีความสัมพันธ์กับชุมชนค่อนข้างสูง ยึดหลักการท้องถิ่นนิยมเป็นแนวคิดในการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงมีบทบาทในการต่อรองกับ

รัฐส่วนกลางได้ดีกว่า 2) กลุ่มทุนของชุมชนท่องเที่ยวในญี่ปุ่น เป็นทุนขนาดใหญ่ ที่มีเครือข่ายมั่นคงและเข้มแข็ง และสามารถเชื่อมประสานกับทุนขนาดเล็กภายในท้องถิ่นได้ โดยอาศัยแผนงานที่วางไว้ ในขณะที่ประเทศไทย กลุ่มทุนที่เข้ามาใช้ท้องถิ่นเป็นกลุ่มทุนต่างถิ่นขนาดกลาง และขนาดเล็ก ที่มองหาโอกาสทางธุรกิจ เข้ามาเบียดเบียนทุนขนาดเล็กในท้องถิ่นออกไป 3) ชุมชนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ให้ความรู้สึกผูกพันเหนียวแน่น และสร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกันได้ง่ายกว่า

สุนิสา ฉันทวีรัตนโยธิน (พ.ศ. 2546) ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีผลต่อชุมชนม้ง บนดอยปุย พบว่า ชาวบ้านเรียนรู้ที่จะนำลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมของตนเอง มาเปลี่ยนเป็นสินค้า และบริการต่างๆ มีการจัดฉากเพื่อนำเสนอนักท่องเที่ยว พยายามสร้างจุดดึงดูด และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ทั้งเครื่องแต่งกาย งานหัตถกรรม และของที่ระลึก นอกจากนี้ ยังเกิดผลกระทบต่อชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมทั้งโดยตรง และโดยอ้อม เช่น ชาวบ้านมีรายได้จากการท่องเที่ยวมากขึ้น ก่อให้เกิดการลงทุนมากขึ้น มีการสร้างประเพณีประเพณีขึ้นมา มีการเปลี่ยนแปลงสภาพ และบทบาทของหญิงชาย มีปัญหาสังคม และปัญหาขยะเกิดขึ้น

สิรินยา วัฒนสุขชัย (พ.ศ. 2545) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือน ในพื้นที่หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านทรงไทยปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าในสถานการณ์ที่ชาวบ้านที่เข้าร่วมกลุ่มจัดการท่องเที่ยวได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ยังมีชาวบ้านอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่ม และไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว แต่ต้องพลอยได้รับผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว เช่น การมีคนแปลกหน้าในหมู่บ้านมากขึ้น เสียงเรื่อขนส่งนักท่องเที่ยว ซึ่งดัง และมีจำนวนมากในช่วงสุดสัปดาห์ ทั้งเวลากลางวันที่นักท่องเที่ยวมาถึง และช่วงหัวค่ำที่นักท่องเที่ยวนิยมนั่งเรือไปชมหิ่งห้อย แต่ชาวชุมชนยังมีความประนีประนอมสูง มากกว่าที่จะเผชิญหน้ากัน และแม้ว่าจะมีรายชื่อคณะกรรมการ มีตำแหน่งหน้าที่ที่แบ่งงานกันอย่างชัดเจน แต่อำนาจการตัดสินใจยังคงถูกจำกัดอยู่ในคณะกรรมการเพียงไม่กี่ราย เนื่องจากไม่ค่อยมีการประชุมสมาชิกเหมือนตอนเริ่มโครงการ แต่ก็ยังไม่มีสมาชิกให้ความสนใจเรียกร้องที่จะมีส่วนร่วม เพราะส่วนใหญ่พอใจกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่รับอย่างสม่ำเสมอ และคิดว่าไม่มีความสามารถพอในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของชมรมการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์บ้านฝั่งท่า
หมู่ 5 ต.วังก้ง อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์

ความเป็นมาในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- การกำหนดปัญหาของชุมชน
- วัตถุประสงค์ในการจัดการท่องเที่ยว

รูปแบบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- การรวมกลุ่ม โครงสร้างของกลุ่ม
- กิจกรรมของกลุ่ม
- การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ
- การดำเนินงาน
- การจัดสรรผลประโยชน์
- การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

ผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- แก้ไขปัญหาของชุมชนได้หรือไม่
- บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการท่องเที่ยวหรือไม่
- ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้หรือไม่

ผลกระทบที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- ผลดี หรือผลประโยชน์ได้จากการท่องเที่ยว
- ผลเสียจากการจัดการท่องเที่ยว

การจัดการผลเสียที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- การกำหนดปัญหา
- การวางแผนแก้ไขปัญหา
- การตัดสินใจเลือกวิธีการ และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

การวิเคราะห์การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- การพึ่งตนเองของชุมชน
- การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งศึกษาความเป็นมา ลักษณะ และวิธีการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยว ทั้งกลุ่มที่ได้รับประโยชน์ และกลุ่มที่ไม่ได้รับประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยว ของชุมชนบ้านฝิ่งท่า หมู่ 5 ตำบลวังก้ง อำเภอบราหารบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาถึงลักษณะ และวิธีการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ของชุมชนบ้านฝิ่งท่า หมู่ 5 ตำบลวังก้ง อำเภอบราหารบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งดำเนินการโดยชมรมท่องเที่ยวการเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านฝิ่งท่า จัดเป็นกลุ่มต่างๆได้ ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มกรรมการชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ ประกอบด้วยบุคคลตามรายชื่อต่างๆ ดังนี้

- 1.1 นายประจักษ์ หัวใจเพชร
- 1.2 นายประสิทธิ์ เปรมจิตชื่อ
- 1.3 นางบวรจง โพธารส
- 1.4 นางกัญญา โพธารส
- 1.5 นางอำนาจ สีวะปา
- 1.6 นายประสิทธิ์ รื่นสม
- 1.7 นายวินัย สิ้นแท้
- 1.8 นายเยี่ยม ทองเปี่ยม

2. กลุ่มผู้ให้บริการเรือนำเที่ยวล่องแม่น้ำปราณ ประกอบด้วยบุคคลตามรายชื่อต่างๆ ดังนี้

- 2.1 นายประจักษ์ หัวใจเพชร

- 2.2 นายประสิทธิ์ เปรมจิตชื่น
- 2.3 นายประสิทธิ์ รื่นสม
- 2.4 นายกลม มั่นคง
- 2.5 นางบรรจง โพธารส
- 2.6 นางกัญญา โพธารส
3. กลุ่มชาวบ้านที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวของชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัย ได้กำหนดประเด็นคำถามเตรียมไว้ล่วงหน้า เพื่อสัมภาษณ์ประธานชมรม คณะกรรมการ ผู้นำชุมชน สมาชิกในกลุ่ม และชาวบ้านที่ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มในการจัดการท่องเที่ยว
2. เครื่องบันทึกเสียงเพื่อเก็บรายละเอียดข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตควบคู่ไปกับการจดบันทึกภาคสนาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1. ติดต่อประสานงานแบบเป็นทางการ โดยจัดทำหนังสือราชการ เพื่อขอเข้าไปศึกษาข้อมูล และเก็บข้อมูลเพื่อการทำวิทยานิพนธ์ ส่งไปยัง ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และประธานชมรมท่องเที่ยวการเกษตรเชิงอนุรักษ์ เพื่อขอความร่วมมือ และประสานงานในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้นำชุมชน คณะกรรมการชมรมท่องเที่ยวการเกษตรเชิงอนุรักษ์ สมาชิกชมรม เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การมีส่วนร่วม ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ และแจกแบบสอบถามแก่ประชาชนในพื้นที่บ้านฝั่งท่า หมู่ 5 ตำบลวังกั๊พ อำเภอบราวนบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

4. ศึกษาเอกสาร รายงานการประชุม การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ การแต่งตั้งคณะกรรมการชมรมท่องเที่ยวการเกษตรเพื่อการอนุรักษ์บ้านฝั่งท่า

การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ถึงความเป็นมาในการจัดการท่องเที่ยว รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว การจัดการกับปัญหาการท่องเที่ยว โดยวิเคราะห์การพึ่งตนเอง และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน

สำนักหอสมุด

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลมาจัดลำดับและนำเสนอผลการศึกษา เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษา ตามประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของชุมชนที่ศึกษา
  - 1.1 สภาพทางกายภาพ
  - 1.2 ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ
2. การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
  - 2.1 ความเป็นมาของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
  - 2.2 การจัดการท่องเที่ยวของชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ บ้านฝั่งท่า
3. ผลที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
4. การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

สภาพทั่วไปของชุมชนที่ศึกษา

1. ลักษณะทางกายภาพ

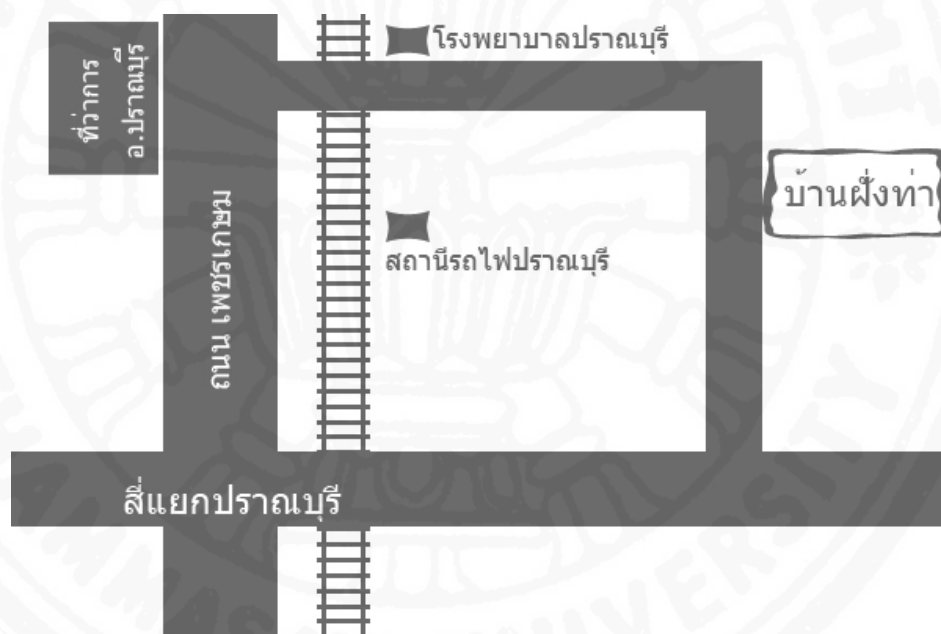
บ้านฝั่งท่า หมู่ 5 ตำบลวังกั๊พ อำเภอบราญบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ห่างจากตัวอำเภอบราญบุรีประมาณ 8 กิโลเมตร และห่างจากถนนเพชรเกษม เพียง 4 กิโลเมตร มีพื้นที่ 1,987ไร่ มีขอบเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านวังกั๊พ และบ้านเบญจพาส
ทิศใต้	ติดต่อกับ	แม่น้ำปราณบุรี และบ้านนาห้วย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	แม่น้ำปราณบุรี บ้านนาห้วย และบ้านเบญจพาส
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ทางรถไฟ และบ้านท่ามะนาว

การเดินทาง ไม่มีรถประจำทางเข้าไปในหมู่บ้าน แต่สามารถโดยสารรถประจำทางลงที่สี่แยกปราณบุรี หรือรถตู้ ลงที่แยกที่ว่าการอำเภอปราณบุรี แล้วต่อรถจักรยานยนต์รับจ้างเข้าไปในหมู่บ้านได้ หรือหากโดยสารรถไฟ ลงที่สถานีรถไฟปราณบุรี จะมีรถไฟจากกรุงเทพฯหยุดที่สถานีปราณบุรี วันละ 1 เที่ยว เวลา 21.45 น.แล้วต่อรถจักรยานยนต์รับจ้างเข้าไปในหมู่บ้านได้

ภาพที่ 1

แผนที่การเดินทางไปบ้านฝั่งท่า ต.วังกุ่ม อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง ได้แก่ วนอุทยานปราณบุรี ห่างจากหมู่บ้าน 15 กิโลเมตร ชายหาดเขาเกาะโหลก และอุทยานท้าวโกษา ห่างออกไป 15 กิโลเมตร วัดห้วยมงคล ซึ่งประดิษฐานหลวงพ่อทวดองค์ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ห่างไป 20 กิโลเมตร วนอุทยานเขาสามร้อยยอด ห่างออกไป 25 กิโลเมตร ชายหาดหัวหิน ห่างออกไป 27 กิโลเมตร

เนื่องจากอยู่ติดแม่น้ำปราณ ในช่วงใกล้ปากแม่น้ำ ทำให้ดินบริเวณชายฝั่งมีความอุดมสมบูรณ์ดี มีต้นไม้ใหญ่ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นที่อาศัยของ นกป่า และสัตว์ขนาดเล็ก สามารถพบเห็นได้โดยง่าย นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบต่างๆที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวของบ้านฝั่งท่า ดังนี้

1. เส้นทางเข้าหมู่บ้าน เป็นถนนเลียบบแม่น้ำปราณบุรี ซึ่งมีต้นไม้ใหญ่ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งต้นไทร ต้นไผ่ และไม้ยืนต้นชนิดอื่นๆ เป็นที่อยู่อาศัยของนกป่าพื้นบ้านจำนวนมาก เช่น นกกระแต นกเขา นกกางเขน นกหัวขวาน ฯลฯ บรรยายกาศภายในชุมชนค่อนข้างเงียบสงบ และร่มรื่น ทำให้เกิดความผ่อนคลายแก่ผู้เดินทางมาเยือน

2. ที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ติดแม่น้ำปราณ และไม่ไกลจากปากแม่น้ำปราณมากนัก หากล่องเรือไปถึงปากแม่น้ำ จะใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง สภาพภูมิทัศน์สองฝั่งแม่น้ำในช่วงแรกจะเงียบสงบ เป็นป่าชายเลนตามธรรมชาติ มีนกอาศัยอยู่จำนวนมาก บางครั้งนักท่องเที่ยวที่นั่งเรือชมแม่น้ำจะพบชาวบ้านจับปูและปลาอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเป็นการชื่นชมวิถีชีวิตชนบท เมื่อใกล้ถึงปากแม่น้ำ จะพบคู่อต่อเรือประมง และหมู่บ้านชาวประมง มีเรือตั้งเกหาปลาสีส้มสวยงาม จุดเรียงรายอยู่หลายร้อยลำเป็นที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

ภาพที่ 2

แผนผังเส้นทางท่องเที่ยวแม่น้ำปราณ บริเวณศาลาริมน้ำของหมู่บ้าน

3. ตลาดการท่องเที่ยว และแหล่งธุรกิจท่องเที่ยวของอำเภอปราณบุรี กำลังได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อย เนื่องจากมีชื่อเสียงในเรื่องความสะอาด บริสุทธิ์ของธรรมชาติ แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ มีแหล่งศึกษาประวัติศาสตร์ และเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ

เช่น วนอุทยานปราณบุรี วนอุทยานท้าวโกษา มีชายหาดที่เงียบสงบ และยังไม่มีนักท่องเที่ยวมากนัก อยู่หลายหาด เช่น หาดเขากระโหลก หาดนเรศวร หาดปราณบุรี เป็นต้น การที่ตลาดการท่องเที่ยวของอำเภอปราณบุรี กำลังเติบโต ทำให้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน มีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จเนื่องจากมักจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวอยู่เป็นประจำ

ภาพที่ 3

อู่ต่อเรือบริเวณริมฝั่งแม่น้ำปราณ ตามเส้นทางล่องเรือ

ภาพที่ 4

นักท่องเที่ยวได้พบชาวบ้านที่กำลังหาปลาอูริมฝั่งแม่น้ำ

ภาพที่ 5

หมู่บ้านชาวประมงริมฝั่งแม่น้ำปราง

2. ลักษณะทางสังคม

บ้านฝั่งท่า หมู่ 5 มีประชากรทั้งสิ้น 896 คน 165 ครัวเรือน ประชากรในหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ไม่มีเรื่องทะเลาะเบาะแว้ง เพราะส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่น และ รู้จักกันมานาน แม้จะมีบางส่วนเป็นคนต่างถิ่นที่ย้ายเข้ามาแต่ก็อยู่ในหมู่บ้านเป็นเวลานาน จึงมีความสนิทสนมกลมเกลียวกันเป็นอย่างดี

ปัจจุบัน ประชากรในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ เนื่องจากประชากรวัยทำงาน จะออกไปทำงานต่างจังหวัดโดยเฉพาะในกรุงเทพฯ ซึ่งหลายครอบครัวมีบุตรหลานจบ การศึกษาในระดับอุดมศึกษา และหางานทำในเมือง ส่วนประชากรวัยเด็ก มักติดตามบิดา มารดาไปเรียนหนังสือตามภูมิลำเนาที่บิดามารดา ไปทำงาน

ชาวบ้านมีการรวมกลุ่ม ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1. กลุ่มผู้เลี้ยง โค
2. กลุ่มไถ่รนาสวนผสม
3. กลุ่มผู้ใช้น้ำ
4. กลุ่มออมทรัพย์
5. กลุ่มผลิตปุ๋ยอัดเม็ด
6. ชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์

แต่ละกลุ่มจะมีการประสานงานกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน อย่างสม่ำเสมอ ชาวบ้านมีความสมัครสมานสามัคคีกันดี ไม่มีข้อขัดแย้งระหว่างผู้คนใน ชุมชน

การประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร มีการปลูกสัตว์ เลี้ยงวัวเนื้อและวัวนม บ้าง ส่วนใหญ่เป็นการทำไร่และทำสวนผลไม้ เช่น สับปะรด ส้มโอ มะม่วง มะขาม และปลูก ผักต่างๆ โดยเฉพาะสับปะรด จะพบว่าการเพาะปลูกกันมาก เนื่องจากเป็นผลไม้ขึ้นชื่อของ ท้องถิ่น และสามารถเก็บผลผลิต ขายให้โรงงานสับปะรดกระป๋องซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงได้ พื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดในหมู่บ้านจะไม่มีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เนื่องจากเดิม เคยเป็น หมู่บ้านอนุรักษ์สัตว์ป่า และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเกษตรมาก่อน ซึ่งจะอนุรักษ์นกป่าพื้นบ้าน และสัตว์กินแมลงต่างๆไว้ให้รักษาระบบนิเวศภายในไร่สวน เพื่อลดต้นทุนในการใช้สารเคมี และสุขอนามัยที่ดีแก่ครอบครัวของเกษตรกร และผู้บริโภค

หลังจากเป็นหมู่บ้านอนุรักษ์พันธ์สัตว์ป่า และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเกษตร ก็ริเริ่มรวมกลุ่มกันจัดการท่องเที่ยวครั้งแรกในปี 2542 ในชื่อ ชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านฝั่งท่า ให้บริการนักท่องเที่ยว ล่องเรือชมแม่น้ำปราง และชมสวนเกษตรอินทรีย์ชีวภาพ เป็นหลัก และดำเนินการเรื่อยมาจนได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร ในด้านการอบรมให้ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในปี พ.ศ. 2545 และได้เปลี่ยนชื่อเป็น ชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ บ้านฝั่งท่า และดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว มาจนถึงปัจจุบัน

การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

1. ความเป็นมาของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านฝั่งท่า

ประมาณ ปี พ.ศ. 2536 มีชาวบ้านกลุ่มหนึ่ง ประมาณ 10 ครอบครัว ได้พูดคุยกันและมีความเห็นว่าการทำอะไรทำสวนในปัจจุบัน ต้องใช้ปุ๋ย และสารเคมีเพื่อกำจัดศัตรูพืชเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้สุขภาพของคนในครอบครัวแยลง และก่อให้เกิดสุขอนามัยที่ไม่ดีแก่ผู้บริโภค อีกทั้งสารเคมีเหล่านั้น ก็มีราคาแพง และยังต้องใช้ในปริมาณที่มากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ผลตอบแทนจากการทำไรลดลง ทั้งที่แต่เดิมรุ่นปู่ย่าตายาย ก็ไม่ได้มีการใช้สารเคมีดังเช่นในปัจจุบันแต่อาศัยนกป่าพื้นบ้าน และสัตว์กินแมลงต่างๆ คอยดูแลระบบนิเวศในไร่ในสวน แต่พอเริ่มมีการใช้สารเคมีเพื่อกำจัดแมลง สัตว์ต่างๆเหล่านั้น ก็พลอยสูญหายไปด้วย แต่แมลงศัตรูพืชกลับมีจำนวนมากขึ้น และดื้อยาขึ้นทุกปี ทำให้ยังต้องใช้สารเคมีมากขึ้นไปอีก (ประจักษ์ หัวใจเพชร, สัมภาษณ์, กุมภาพันธ์ พ.ศ.2552)

ชาวบ้านดังกล่าว จึงได้มีความเห็น และร่วมมือกัน ประกาศเขตหวงห้ามในไร่ของตน ไม่ให้มีการจับนกป่าล่าสัตว์ในเขตหวงห้าม พร้อมกับค่อยๆลดการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชลง เพื่อให้สัตว์กินแมลงต่างๆกลับมา และยังเป็นการสร้างสุขอนามัยที่ดีแก่ครอบครัวและผู้บริโภค แต่เนื่องจากพื้นที่หวงห้ามของแต่ละครอบครัว ไม่ได้อยู่ติดกัน บางทีก็อยู่ห่างไกลออกไปพอสมควร จึงยังมีคนแอบลักลอบเข้าไปล่าสัตว์และจับนกไปขาย และยังมีคนงานต่างถิ่น ดักจับสัตว์กินแมลงต่างๆ เช่น กิ้งก่า แยะ ไปประกอบอาหาร และเพราะเขต

หวงห้ามไม่ได้ยุติกัน จึงประสบปัญหาแมลงจากไร่สวนข้างเคียงที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เข้ามาบุกรุกทำลายไร่สวน จึงทำให้ยังไม่บรรลุตฤประสงค์เท่าที่ควร

เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จึงได้นำเรื่องเข้าหารือในที่ประชุมหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2539 ในที่ประชุมชาวบ้านได้หารือ ถกเถียง และอภิปราย เกี่ยวกับข้อดี และข้อเสียของการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าพื้นบ้าน และการลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช จนในที่สุดที่ประชุมจึงมีมติเป็นเอกฉันท์ให้บ้านฝั่งท่า เป็นหมู่บ้านอนุรักษ์สัตว์ป่าและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเกษตร โดยประกาศพื้นที่ทั้งหมู่บ้าน เป็นเขตหวงห้ามไม่ให้มีการล่า และสัตว์ป่าอื่นๆ พร้อมกันนี้ ได้จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานหมู่บ้านอนุรักษ์สัตว์ป่าและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเกษตรขึ้นมา 21 คน และที่ปรึกษา 7 คน แบ่งการดำเนินงาน ออกเป็น 3 ฝ่าย(ประจักษ์ หัวใจเพชร, เอกสารหมู่บ้านอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเกษตร) ดังนี้

1. ฝ่ายดำเนินงาน มีหน้าที่จัดหาวัสดุอุปกรณ์ และทุนในการดำเนินงาน รวมทั้งคอยประสานงานการทำกิจกรรมต่างๆ ประกอบด้วย

- 1.1 นายประจักษ์ หัวใจเพชร
- 1.2 นายวินัย ภูมมา
- 1.3 นายสมชาย ปัญญาชนะกุล
- 1.4 นายประยงค์ ทองเปี่ยม
- 1.5 นายเยี่ยม ทองเปี่ยม

2. ฝ่ายวิชาการ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และเขียนแผนป้ายรณรงค์ ประกอบด้วย

- 2.1 นายสมชัย เสนิงวงศ์
- 2.2 นายไพรัช วรณดี
- 2.3 นายชัยชนะ ทองเปี่ยม
- 2.4 นายสาโรจน์ ประจวบอารีย์
- 2.5 นายพนม พันธุ์จันทร์
- 2.6 นายภิญโญ หัวใจเพชร
- 2.7 นายปัญญา ฉิมพาลี

3. ฝ่ายป้องกัน มีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการล่าสัตว์ต่างๆ รวมถึง การขอร้อง และเจรจาไม่ให้ล่าสัตว์ด้วย ประกอบด้วย

- 3.1 ด.ต.ประจวบ เชื้อทอง
- 3.2 นายสมาน สุทธิปัญญา
- 3.3 ด.ต.เพิ่มพล ประจวบอารีย์
- 3.4 ด.ต.จรรยา บำเรอสุข
- 3.5 นายชั้น สุนทร
- 3.6 นายคำรณ ประจวบอารีย์
- 3.7 นายประนม นาคทัย
- 3.8 นายสันติ แซ่จิ่ง
- 3.9 ร.ต.ต.सनาน รอดวงษ์

4. ที่ปรึกษา ประกอบด้วย

- 4.1 นายถวิล ดอกยี่สุ่น
- 4.2 นายเสถียร ตังสุรัตน์
- 4.3 นางรุจิรา หงษ์ทอง
- 4.4 นายเชิดชัย ผาสุก
- 4.5 นายชัยณรงค์ หงษ์ทอง
- 4.6 นายอาคม เต็ดรักษิทิพย์
- 4.7 นายดำรงค์ ประจวบอารีย์

กิจกรรมแรก คือ การทำแผ่นป้ายเพื่อรณรงค์ โดยฝ่ายดำเนินงาน ได้ขอแผ่น เหล็กเก่าๆจากสถานีรถไฟปรมาณบุรีมาตัดผุ และขุดสนิมออก และรับบริจาคแผ่นไม้จากคน ในหมู่บ้าน มาทำแผ่นป้ายรณรงค์ จำนวน 50 แผ่นป้าย ข้อความที่เขียนในแผ่นป้าย จะเป็น คำขวัญ บทกวี ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“นกป่ามาอยู่ด้วย

ใครใครไม่สมควร

(แผ่นป้าย บริเวณ ถนนริมคลอง)

เหมือนมาช่วยเราทำสวน

เช่นฆ่าเขาควรเอาใจ”

3. ปลุกต้นไม้ ไทร ริมฝั่งแม่น้ำปราง เพื่อให้รากไทรยึดหน้าดินริมตลิ่ง และเป็นที่อยู่อาศัย และแหล่งอาหารของนกและสัตว์อื่นๆ

งบประมาณที่ขอทั้งหมด 607,984 บาท (หกแสนเจ็ดพันเก้าร้อยแปดสิบบาทถ้วน) และได้รับอนุมัติเมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2542 และดำเนินการก่อสร้างทั้งหมดเสร็จสิ้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542

ลูกประจักษ์ได้เล่าว่า หลังจากได้รับงบประมาณสนับสนุนแล้ว กิจกรรมการอนุรักษ์ต่างๆก็เริ่มเป็นรูปธรรมมากขึ้น และดำเนินการโดยชาวบ้านมาโดยตลอด ทำให้พื้นที่เกือบ 2,000 ไร่ของหมู่บ้าน กลายเป็นแหล่งขยายพันธุ์นก และสัตว์ป่าต่างๆ เป็นแหล่งอนุรักษ์นกพื้นบ้านเพื่อประโยชน์ทางการเกษตร และได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอปรางบุรี มีการกระจายข่าวประชาสัมพันธ์ออกไปแบบปากต่อปาก ทำให้มีผู้เดินทางเข้ามาศึกษาดูงาน และชื่นชมธรรมชาติภายในหมู่บ้าน มาดูนกซึ่งเป็นสัตว์สวยงาม และมีเสียงไพเราะจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ สร้างความภาคภูมิใจให้แก่คนในหมู่บ้าน และกลายเป็นแรงจูงใจให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์มากขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนารูปแบบให้ทันต่อสถานการณ์ และให้เกิดความยั่งยืน จึงได้ร่วมกันก่อตั้งชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านฝั่งท่าขึ้นเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2542 (ประจักษ์ หัวใจเพชร, พ.ศ.2549)

ลูกประจักษ์ หัวใจเพชร ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มความคิดในการอนุรักษ์ และจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้มีแนวทางในการจัดตั้งกลุ่ม โดยมีแนวความคิดในการจัดตั้งกลุ่มต้องมี "5 ก" ดังต่อไปนี้

1. กลุ่ม หมายถึง มีกลุ่มคนที่มีความเห็นไปในทางเดียวกัน และพร้อมจะดำเนินกิจกรรมต่างๆด้วยกัน
2. กรรมการ คือ กลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่ได้รับมอบหมายให้บริหารจัดการ ดูแลตัดสินใจดำเนินงานกิจกรรมต่างๆของกลุ่ม
3. กติกา คือ ต้องมีระเบียบข้อบังคับ ข้อกำหนดที่ชัดเจน
4. กิจกรรม มีกิจกรรมที่ชัดเจน
5. กองทุน ต้องมีเงินงบประมาณจำนวนหนึ่งสำหรับพัฒนา และดำเนินกิจกรรมต่างๆของกลุ่ม(ประจักษ์ หัวใจเพชร, สัมภาษณ์, กุมภาพันธ์ พ.ศ.2550)

จากรายงานการประชุมของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2542 ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการตั้งกลุ่มไว้ ดังนี้

1. เพื่อดำเนินการในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
2. เพื่อให้สมาชิกได้ช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน

การก่อตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้จึงนับเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านฝั่งท่า หมู่ 5 ตำบลวังกั๊พ อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์(บันทึกรายงานการประชุมชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์)

ปี พ.ศ. 2545 กรมส่งเสริมการเกษตร มีนโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยจะให้งบประมาณสนับสนุนแก่ชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ฯ จึงได้ประชุมร่วมกับที่ประชุมหมู่บ้าน และหารือเพื่อจะขอรับงบประมาณสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร และเพื่อให้เกิดความเป็นกลาง จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยว ขึ้น ประกอบด้วยคณะกรรมการจากคนในหมู่บ้าน 14 คน มีหน้าที่พิจารณาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว และเสนอโครงการขอรับงบประมาณสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร มีรายชื่อดังต่อไปนี้

1. นายสมชาย ปัญญาชนะกุล
2. นายประจักษ์ หัวใจเพชร
3. นายประนอม นาคทัฬห
4. นางนภวรรณ มิ่งมา
5. นางอารีย์ จารุภูมิ
6. ร.ต.เค็ม ดีเลิศ
7. นายสะกูด ฤทธิ์อ่อน
8. นายประยงค์ ทองเปี่ยม
9. นายเยี่ยม ทองเปี่ยม
10. นายประสิทธิ์ เปรมจิตชื่น
11. นางบรรจง ไพธารส

12. นางสุดจิต เสนีวงศ์

13. นายประสิทธิ์ รื่นสม

14. นายวินัย สิ้นแท้

โดย โครงสร้างพื้นฐานที่ได้ขอไปในครั้งนั้น ได้แก่

1. ศาลาริมน้ำ เป็นที่พักให้นักท่องเที่ยวระหว่างรอเรือล่องแม่น้ำปราง
2. ทำเทียบเรือล่องแม่น้ำปราง ในหมู่บ้าน
3. ห้องสุขาบริเวณใกล้ๆท่าเรือ และศาลาริมน้ำเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยว

4. ถนนทางเข้าศึกษาดูงานสวนเกษตรอินทรีย์ ชีวภาพ
5. จุดต้อนรับนักท่องเที่ยว และห้องสุขาบริเวณศาลากลางหมู่บ้าน

หลังจากนั้น ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านฝั่งท่า ได้เปลี่ยนชื่อเป็นชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ และจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อที่จะขอรับงบประมาณสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร โดยมีคณะกรรมการ และที่ปรึกษา ดังต่อไปนี้

คณะกรรมการ

1. นายประจักษ์ หัวใจเพชร	ประธานกรรมการ
2. นายประสิทธิ์ เปรมจิตชื่น	รองประธาน
3. น.ส.กัญญา ไพธารส	เลขานุการและเหรัญญิก
4. นางบรรจง ไพธารส	เหรัญญิก
5. นางอำนาจ สีวะปา	กรรมการ
6. นายประสิทธิ์ รื่นสม	กรรมการ
7. นายวินัย สิ้นแท้	กรรมการ
8. นายเยี่ยม ทองเปี่ยม	กรรมการ

ที่ปรึกษา

1. นายสมชาย ปัญญาชนะกุล
2. นายอาคม เต็ดรักษ์ทิพย์

3. นางอารีย์ จารุภูมิ
4. นางศัษนี เกษตรสินสมบัติ
5. นางรุจิรา หงส์ทอง
6. พ.ต.วิทยา สร้อยอากาศ
7. พ.ต.ท.มานิตย์ วงษ์ปิ่น
8. น.ส.จินตนา หัวใจเพชร
9. นางจันทร์เพ็ญ ภูมมา
10. พ.ต.อ.ทิวา บุญดำเนิน

ในด้านการได้รับการสนับสนุน ชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ มีปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานของชมรม ทั้งปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน ดังนี้

1. ปัจจัยภายนอก

ชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ บ้านฝางท่า ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตรทั้งหมด จำนวน 1,200,000 บาท โดยกรมส่งเสริมการเกษตร จะแบ่งงบประมาณออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง 750,000 บาท จะใช้ในการดำเนินการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่ทางชุมชนได้ขอไป และส่วนที่สอง 450,000 บาท จะใช้ในการจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการพาไปศึกษาดูงาน ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตรจะเป็นผู้จัดหลักสูตรเอง รวมถึงการโฆษณาประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวของชุมชน

2. ปัจจัยภายใน

ชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ ได้จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีเป็นประจำทุกปี โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนในการพิมพ์จากองค์การบริหารส่วนตำบลวังกัฟง โดยจะนำไปแจกจ่ายตามสถานที่ต่างๆ เช่น ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ที่พัก หรือ รีสอร์ท บริเวณใกล้เคียง และได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ ในการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ และหนังสือแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัด

ประจวบคีรีขันธ์ นอกจากนี้ ยังมีเคยมีรายการโทรทัศน์เกี่ยวกับการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวมา ถ่ายทำรายการอยู่หลายครั้ง ทำให้กิจกรรมของชมรมฯ เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

นักท่องเที่ยวที่ต้องการมาท่องเที่ยว และร่วมทำกิจกรรมของชมรม สามารถติดต่อผ่าน เกษตรอำเภอบางน้ำเปรี้ยว การท่องเที่ยวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หรือติดต่อโดยตรงไปที่ชมรม โดยผู้ประสานงานการท่องเที่ยวของชมรม คือ ลุงประจักษ์ จะรับหน้าที่คอยประสานงาน รับเรื่อง และดูแลอำนวยความสะดวกต่างๆ

ในด้านการบริหารงานในกิจกรรมต่างๆ จะมีรูปแบบการบริหารงานที่แตกต่างกันไปในแต่ละกิจกรรม ทั้งเรือนำเที่ยวล่องแม่น้ำปราณ ที่พัก Home Stay ของหมู่บ้าน และอุทยานวังมัจฉา โดยจะมีผู้ประสานงานกิจกรรมต่างๆ คือ ลุงประจักษ์ หัวใจเพชร ซึ่งรูปแบบการจัดการกิจกรรมต่างๆ จะต้องอาศัยความคิดเห็นและความร่วมมือจากสมาชิก ดังจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

2. การจัดการท่องเที่ยวของชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ บ้านฝั่งท่า

การบริหารจัดการชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์บ้านฝั่งท่า จะมีคณะกรรมการตามรายชื่อที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อที่แล้ว เป็นฝ่ายวางนโยบาย การจัดการท่องเที่ยว ใน 3 กิจกรรมหลักของชมรมฯ คือ บริการเรือนำเที่ยวล่องแม่น้ำปราณ ที่พัก Home stay และอุทยานวังมัจฉา ซึ่ง แต่ละกิจกรรมจะมีการบริหารงานที่แตกต่างกัน ดังนี้

2.1 กิจกรรมเรือนำเที่ยวล่องแม่น้ำปราณ

2.1.1 ความเป็นมา

ประมาณกลางปี พ.ศ. 2542 มีร้านอาหารในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว ได้เข้ามาติดต่อคุณลุงประจักษ์ หัวใจเพชร ซึ่งขณะนั้นเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการดำเนินงานหมู่บ้านอนุรักษ์สัตว์ป่าและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเกษตร ให้ช่วยจัดหาเรือ สำหรับให้นักท่องเที่ยว ได้ล่องเรือจากร้านอาหาร หรือทำเรือใหม่ที่บ้าน ไปจนถึงปากแม่น้ำปราณ เพื่อชื่นชมธรรมชาติ และทิวทัศน์ริมชายฝั่งแม่น้ำปราณ ชมนกหาปลา และวิถีชีวิตชาวประมง

บริเวณปากแม่น้ำ ลุงประจักษ์ จึงได้รวบรวมเรือของชาวบ้าน ซึ่งเป็นเรือเล็กสำหรับหาปลา และสัญจรไปมาในแม่น้ำ ประมาณ 4-5 ลำ มาให้บริการนักท่องเที่ยว โดยเจ้าของเรือที่นำเรือมาบริการจะได้รับค่าตอบแทน เทียบละประมาณ 500 บาท ซึ่งในขณะนั้น ยังไม่มีการหักค่าใช้จ่าย หรือค่าหัวคิวใดๆทั้งสิ้น

จนกระทั่งได้มีการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขึ้น จึงให้การรับนักท่องเที่ยวล่องเรือชมแม่น้ำปราณเป็นกิจกรรมหนึ่งของชมรม โดยมีข้อตกลง ดังนี้

1. จะต้องจัดเรือเป็นคิว และให้บริการตามลำดับวนไปเรื่อยๆ
2. จะต้องหักค่าบริการเข้าเป็นเงินกองทุนของชมรม เทียบละ 20 บาท(ในตอนแรก)
3. จะต้องช่วยกันอนุรักษ์ธรรมชาติ ห้ามยิงนก และจับสัตว์ป่าต่าง ไม่ว่าจะอยู่

ภายนอกหมู่บ้านหรือไม่ก็ตาม และต้องช่วยกันรณรงค์เรื่องการอนุรักษ์ด้วย

ในปีแรก (พ.ศ. 2543) มีนักท่องเที่ยวใช้บริการเรือล่องแม่น้ำปราณ ถึง 48 เที่ยว โดยนักท่องเที่ยวทั้งหมด มาจากการติดต่อจากร้านอาหารในอำเภอปราณบุรี จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2544 ร้านอาหารในอำเภอปราณบุรี ปิดกิจการลง ทำให้ไม่มีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการ ลุงประจักษ์ ซึ่งเป็นประธานชมรม จึงได้ประสานงานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน โดยเฉพาะการท่องเที่ยว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ให้ช่วยประชาสัมพันธ์กิจกรรมของชมรมให้นักท่องเที่ยวรับทราบ และเดินทางมาท่องเที่ยวบ้าง ซึ่งได้ผลในระดับหนึ่ง จนในปี พ.ศ. 2545 เมื่อได้รับการสนับสนุน ช่วยเหลือจากกรมส่งเสริมการเกษตร ในการให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ช่วยเหลือในด้านการประชาสัมพันธ์ ต่างๆ จึงมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น

2.1.2 การจัดการเรื่อนำเที่ยวล่องแม่น้ำปราณ

ปัจจุบันมีผู้ที่นำเรือมาให้บริการนักท่องเที่ยวทั้งหมด 8 ลำ ดังนี้

1. ประจักษ์ หัวใจเพชร
2. กลม มั่นคง
3. ประสิทธิ์ รื่นสม
4. สุภา ศรีวะปา

5. บรรจง โพธารส
6. ประสิทธิ์ เปรมจิตชื่น
7. ประนอม นาคทัฬ
8. เอกสิทธิ์ รื่นสม

แต่ละลำจะมีการจัดลำดับการให้บริการไว้ และจะให้บริการนักท่องเที่ยวตามลำดับวนไปเรื่อยๆ โดยมีการจัดบันทึกลำดับการให้บริการไว้อย่างชัดเจน ในสมุดบันทึกกิจกรรมของชมรม โดยการรับค่าตอบแทน จะจ่ายให้เจ้าของเรือที่นำเรือมาบริการนักท่องเที่ยวภายในวันนั้น และหักค่าใช้จ่าย 30 บาทต่อเที่ยว เป็นเงินกองทุนของชมรม และต้องจดจำนวนนักท่องเที่ยว และจำนวนเที่ยวเรือในการให้บริการไว้เป็นหลักฐาน และต้องทำสรุปจำนวนนักท่องเที่ยว และรายได้จากเรือนำเที่ยว รายงานกรมส่งเสริมการเกษตรทุกเดือน ผู้ศึกษาได้คัดลอกการจดบันทึกรายได้จากการให้บริการเรือนำเที่ยว ในปี พ.ศ. 2551 มาแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1

ผลการดำเนินการ เรือนำเที่ยว ล่องแม่น้ำปรางค์

	รายได้จากการให้บริการเรือนำเที่ยว
เดือนมกราคม	30,900 บาท
เดือนกุมภาพันธ์	25,200 บาท
เดือนมีนาคม	27,900 บาท
เดือนเมษายน	12,700 บาท
เดือนพฤษภาคม	21,500 บาท
เดือนมิถุนายน	7,700 บาท

	รายได้จากการให้บริการเรือนำเที่ยว
เดือนกรกฎาคม	10,600 บาท
เดือนสิงหาคม	11,000 บาท
เดือนกันยายน	3,600 บาท
เดือนตุลาคม	15,000 บาท
เดือนพฤศจิกายน	7,700 บาท
เดือนธันวาคม	18,600 บาท
รวม	192,400 บาท

นักท่องเที่ยวที่ใช้บริการเรือนำเที่ยว มีทั้งที่เดินทางผ่านเข้ามาพบและใช้บริการ และนักท่องเที่ยวที่มาจากบริษัทนำเที่ยวต่างๆ ที่ติดต่อเข้ามา โดยเฉลี่ยแล้ว จะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ ใช้บริการอาทิตย์ละสองถึงสามครั้ง ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่ซื้อบริการนำเที่ยว จากบริษัทนำเที่ยว ในอำเภอหัวหิน สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย จะมีจำนวนมากในช่วงวันหยุดตามเทศกาลต่างๆ เท่านั้น

การต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างชาติที่มาพร้อมกับมัคคุเทศก์จากบริษัทนำเที่ยวที่ติดต่อไว้ จะให้นักท่องเที่ยวเดินเข้าไปในสวนเกษตรของลุงประจักษ์ ซึ่งอยู่ใกล้กับจุดที่นักท่องเที่ยวล่องเรือมากที่สุด โดยระหว่างมัคคุเทศก์จะแนะนำต้นไม้ และนกต่างๆ ในสวนเอง เมื่อเดินมาไร่สับปะรดแล้ว ลุงประจักษ์ จะเตรียมผลไม้ไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ชิม โดยจะเป็นผลไม้พื้นบ้านธรรมชาติ เช่น สับปะรด มะขาม ส้มโอ มะม่วง ฯลฯ โดยลุงประจักษ์เรียกเก็บค่าผลไม้จากบริษัทนำเที่ยวในราคา 20บาท/คน เมื่อชมสวนเกษตร และชิมผลไม้เสร็จแล้วจึงเดินออกมาจากสวนเพื่อขึ้นเรือ โดยระหว่างที่กำลังจะขึ้นเรือ จะให้นักท่องเที่ยวขึ้นชม

อุทยานวังมัจฉา และให้อาหารปลาก่อน แล้วจึงขึ้นเรือนำเที่ยวต่อไป ซึ่ง การแนะนำสิ่งต่างๆ มัคคุเทศก์จะเป็นคนแนะนำเป็นภาษาอังกฤษเองทั้งหมด หากไม่เข้าใจ หรือไม่รู้ จึงจะถามลุง ประจักษ์ หรือชาวบ้านที่อยู่ในบริเวณนั้นอีกที รายได้จากการเข้าชมสวนเกษตร จะเป็นรายได้ เฉพาะส่วนของลุงประจักษ์ เท่านั้น

ภาพที่ 6

ลักษณะเรือ นำเที่ยว ล่องแม่น้ำปราณ

สำนักหอสมุด

ภาพที่ 7

บริเวณท่าเทียบเรือล่องแม่น้ำปราณ

2.1.3 การประชุม

ส่วนใหญ่เป็นการประชุมแบบไม่เป็นทางการเนื่องจากสมาชิกที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเรือนำเที่ยวล่องแม่น้ำ มักจะพบปะพูดคุยกันเป็นประจำ และมีความสนิทสนมกลมเกลียวเป็นอย่างดี แม้ในช่วงที่ไม่ได้ให้บริการนักท่องเที่ยว ก็มักจะมาพูดคุยทักทายกัน ถ้ามองได้กันเป็นประจำที่บริเวณศาลาริมน้ำ เมื่อมีปัญหาเร่งด่วน ก็สามารถพูดคุยและบอกกล่าวกันได้ทันที หากมีเรื่องที่ต้องตกลงกันเป็นข้อสรุป จึงจะมีการประชุม และมีการบันทึกรายงานการประชุม โดยให้คุณป้ากัญญา โพธารส ซึ่งเป็นเลขานุการของชมรม และคุณลุงประจักษ์ เก็บไว้เป็นหลักฐานในการประชุม

ผู้ศึกษา ได้สอบถาม สมาชิกที่ได้นำเรือมาร่วมกิจกรรม ทำให้ได้ทราบว่า ที่ผ่านมามีการประชุมหารือ และเห็นพ้องกัน เกี่ยวกับการปรับปรุงมาตรฐานของเรือนำเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ เช่นเปลี่ยนขนาดเรือจากเรือขนาดเล็กเป็นเรือขนาดใหญ่ขึ้น ทำหลังคากันแดดให้

เรือทุกลำ เปลี่ยนขนาดเครื่องยนต์ของเรือ ให้สามารถล่องเรือขากลับได้รวดเร็วขึ้น เนื่องจาก ขากลับจะใช้เวลานาน ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความเบื่อหน่าย มีการจัดหาเสื้อชูชีพ สำหรับให้นักท่องเที่ยวใส่ เพื่อป้องกันอันตรายให้แก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น

ภาพที่ 8

มัคคุเทศก์กำลังแนะนำสิ่งต่างๆในสวนระหว่างทางชมสวนเกษตร

2.2 ที่พัก Home Stay

2.2.1 ความเป็นมา

หลังจากที่สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมได้ให้การสนับสนุน โครงการหมู่บ้านอนุรักษ์สัตว์ป่า และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเกษตร ในปี พ.ศ. 2542 แล้ว ก็ได้ส่งเจ้าหน้าที่ และอาสาสมัครเข้ามาประเมินผลโครงการ ในหมู่บ้าน หลายครั้ง แต่ทุกครั้ง เจ้าหน้าที่จะต้องแยกย้ายกันพักค้างคืน ตามบ้านของชาวบ้าน จึงถือป็นจุดเริ่มต้นที่ชาวบ้านได้มีโอกาสต้อนรับผู้

มาเยือนในบ้านของตนเอง ต่อมาเมื่อโครงการหมู่บ้านอนุรักษ์ประเพณีประสบความสำเร็จ มีผู้สนใจเดินทางเข้ามาศึกษาธรรมชาติและศึกษาดูงานในชุมชนบ่อยครั้งขึ้น หลายครั้งจำเป็นต้องพักค้างคืน ชาวบ้านจึงมีโอกาสได้ต้อนรับผู้มาเยือน บ่อยครั้งขึ้น เหมือนเป็นการเตรียมตัวสำหรับการเปิดให้บริการ Home Stay อย่างจริงจังในเวลาต่อมา

จนปลายปี พ.ศ. 2542 เมื่อเริ่มก่อตั้งชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านฝั่งท่าขึ้นมา จึงได้ตกลง และเห็นพ้องกัน เปิดให้บริการ Home Stay เป็นกิจกรรมของชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยว ได้มีโอกาสสัมผัสวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชาวบ้าน ได้ชื่นชม ธรรมชาติ และได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆ กับประชาชนในพื้นที่ และเป็นช่องทางรายได้เสริมให้กับชาวบ้าน ซึ่งหลังจากเปิดกิจกรรม Home Stay ก็ได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ เช่น การศึกษานอกโรงเรียน ได้จัดการศึกษาดูงาน และการสัมมนาหลายครั้งในชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ ก็ได้นำบุคลากรมาสัมมนา โดยพัก Home Stay และจัดประชุมสัมมนาที่ศาลากลางหมู่บ้านอยู่บ่อยครั้ง

ลูประจักษ์ หัวใจเพชร ซึ่งเป็นผู้ประสานงานกิจกรรมของชมรม เล่าให้ฟังถึงตอนที่กำลังจะสร้างที่พัก Home stay ของหมู่บ้านว่าเมื่อปี พ.ศ. 2547 ชาวบ้านได้หารือและมีความคิดริเริ่มที่จะสร้างที่พักแยกต่างหาก สำหรับนักท่องเที่ยว โดยไม่ได้พักค้างกับบ้านของชาวบ้าน เนื่องจากได้เคยมีการสอบถามพูดคุยกับนักท่องเที่ยว ที่มาพัก Home Stay ในหมู่บ้านหลายครั้ง พบว่า ยังมีนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่ง ต้องการชื่นชมธรรมชาติ เปลี่ยนบรรยากาศ ในชุมชน แต่ต้องการความเป็นส่วนตัว จึงไม่ต้องการพักกับบ้านชาวบ้าน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นคณะใหญ่ เช่นมาจัดสัมมนา หรือมาศึกษาดูงาน จะต้องกระจายกันพักตามบ้านที่เปิดให้เข้าพัก ซึ่งอยู่ค่อนข้างห่างไกลกัน ไม่สะดวกในการติดต่อหรือเดินทาง จึงได้แนะนำว่าน่าจะมีที่พักแยกต่างหากสำหรับนักท่องเที่ยวไว้ให้บริการด้วย ประกอบกับแม้ว่าชาวบ้านจะเปิดรับนักท่องเที่ยวมาระยะหนึ่ง และเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวที่มาพัก มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน แต่ชาวบ้านก็ยังคงต้องการความสะดวกและความเป็นส่วนตัวมากกว่า ชาวบ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม Homestay

จึงได้หารือกันในรูปแบบของการประชุมชมรม เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 และได้มีมติให้ก่อสร้างที่พัก Home Stay ของหมู่บ้าน จำนวน 3 หลัง บริเวณ ริมแม่น้ำปรางค์ โดยระดมทุนด้วยวิธีการลงหุ้น หุ้นละ 100 บาท จำนวน 1,524 หุ้น โดยเริ่มดำเนินการก่อสร้างเดือนมีนาคม พ.ศ. 2547 และเปิดให้บริการในเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2547 เมื่อเปิดให้บริการที่พักแยกต่างหากแล้ว นักท่องเที่ยวที่พักตามบ้านชาวบ้าน ก็ลดจำนวนน้อยลง ประกอบกับ มีหน่วยงานมาจัดสัมมนาในหมู่บ้านน้อยลง จนในปัจจุบัน นักท่องเที่ยวเกือบทั้งหมด จะพักที่พักรูปที่สร้างขึ้นใหม่ แต่หากนักท่องเที่ยวมีความประสงค์จะขอพักที่บ้านชาวบ้าน ก็สามารถแจ้งผู้ประสานงานของชมรมได้

2.2.2 การจัดการ ที่พักรูปแบบ Home Stay

เมื่อมีนักท่องเที่ยวติดต่อขอเข้าพัก ผู้ประสานงานจะสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยว ว่าต้องการพักอย่างไร มีการเตรียมอาหารหรือไม่ ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะติดต่อล่วงหน้าก่อนมาพักอย่างน้อยหนึ่งวัน มีเป็นจำนวนน้อยที่เข้ามาติดต่อขอเข้าพักทันที โดยชมรมคิดค่าบริการดังนี้

ค่าที่พัก	คนละ 100 บาท / คืน
ค่าอาหารเช้า	คนละ 50 บาท / มื้อ
ค่าอาหารกลางวัน	คนละ 50-80 บาท / มื้อ
ค่าอาหารเย็น	คนละ 80 บาท / มื้อ

เมื่อรับทราบความต้องการของนักท่องเที่ยวแล้ว ผู้ประสานงาน จะแจ้งให้คนทำความสะอาด ดำเนินการเตรียมที่พัก ทำความสะอาด เตรียมผ้าปูที่นอน หมอน และสิ่งอื่นๆ เมื่อนักท่องเที่ยวมาถึง จะมาติดต่อที่บ้านของลุงประจักษ์ ซึ่งเป็นผู้ประสานงาน และรับกุญแจบ้านพัก และให้ลุงประจักษ์นำทางไปที่พัก ซึ่งอยู่ไม่ห่างจากบ้านของลุงประจักษ์นัก

หากมีนักท่องเที่ยวมาเป็นหมู่คณะก็จะมีบ้านหลังใหญ่ ซึ่งเป็นบ้านขนาดสองห้องนอน และมีห้องโถงหนึ่งห้องไว้ให้บริการ ซึ่งเป็นบ้านของ คุณป่าบรจจ โปธารส ซึ่งได้จัดบ้านไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ

ภาพที่ 9

สภาพที่พักที่จัดไว้ให้บริการนักท่องเที่ยว 1

ภาพที่ 10

สภาพที่พักที่จัดไว้ให้บริการนักท่องเที่ยว 2

2.2.3 การจัดสรรผลประโยชน์

สำหรับนักท่องเที่ยวที่พักในบ้านของสมาชิก จะต้องจ่ายค่าที่พักให้เจ้าของบ้านคนละ 100 บาท/คืน โดยเจ้าของบ้านจะต้องหักเงิน ส่งให้ชมรม เป็นเงินกองทุนของชมรม 10 บาท

สำหรับนักท่องเที่ยวที่พักในที่พักแยกต่างหากที่จัดไว้ จะต้องเสียค่าที่พักคนละ 100 บาท/คืน เช่นเดียวกัน โดยชมรมจะจดบันทึกไว้ โดยคุณลุงประจักษ์ และคุณป้าบวรจง ซึ่งเป็นผู้ประสานงานและเหรัญญิกของชมรม เมื่อถึงกำหนดในแต่ละปี จะนำรายได้ค่าที่พักทั้งหมด หักค่าใช้จ่าย เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าจ้างคนทำความสะอาด แล้วแบ่งเงินออกเป็นสองส่วน ส่วนแรก ร้อยละ 30 เก็บไว้เป็นเงินกองทุนของชมรม อีกร้อยละ 70 จะเป็นเงินปันผลตามจำนวนหุ้น ที่ผ่านมา สมาชิกจะได้รับเงินปันผลโดยเฉลี่ย 10 บาทต่อหุ้นในแต่ละปี

ผู้ศึกษาได้คัดลอกผลการดำเนินกิจกรรมของกิจกรรม Home Stay ในปีที่ผ่านมาจากบันทึกของชมรมที่ได้มีการบันทึกไว้ดังนี้

ตารางที่ 2

ผลการดำเนินการ ที่พัก Home Stay

	รายได้จากกิจการ Home Stay
เดือนมกราคม	2,950 บาท
เดือนกุมภาพันธ์	3,000 บาท
เดือนมีนาคม	1,700 บาท
เดือนเมษายน	2,800 บาท
เดือนพฤษภาคม	4,300 บาท
เดือนมิถุนายน	1,300 บาท
เดือนกรกฎาคม	-*

	รายได้จากกิจการ Home Stay
เดือนสิงหาคม	2,000 บาท
เดือนกันยายน	-*
เดือนตุลาคม	2,400 บาท
เดือนพฤศจิกายน	-*
เดือนธันวาคม	3,800 บาท
รวม	24,250 บาท

*หมายเหตุ เดือนกรกฎาคม กันยายน พฤศจิกายน ไม่มีผู้ให้บริการ

2.3 อุทยานวังมัจฉา

2.3.1 ความเป็นมา

เมื่อปี พ.ศ. 2542 ลุงประจักษ์ ซึ่งปัจจุบันเป็นผู้ประสานงานของชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ บ้านฝั่งท่า ได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการกลุ่มอนุรักษ์แม่น้ำปราณ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากอำเภอปราณบุรี ได้เข้าร่วมสัมมนาที่กลุ่มอนุรักษ์แม่น้ำสายอื่นๆ ในเขตภาคกลาง จึงมีความคิดว่า แม่น้ำสายอื่นๆ นั้น จะมีวัดอยู่ติดแม่น้ำโดยตลอดเป็นช่วงๆ ซึ่งช่วงบริเวณที่วัดอยู่ติดแม่น้ำ จะเป็นเขตอุทยาน กลายเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำต่างๆ และสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันไม่ให้โรงงานอุตสาหกรรมบริเวณใกล้เคียงปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำได้ เนื่องจากปลาในเขตอนุรักษ์จะเป็นตัวชี้วัดระดับคุณภาพน้ำในแม่น้ำอยู่ตลอดเวลา แต่แม่น้ำปราณนั้น ไม่มีวัดที่ตั้งอยู่ติดแม่น้ำเลย จึงยังไม่มีเขตอนุรักษ์ใดๆ ตลอดเส้นทางของแม่น้ำ

ลุงประจักษ์ จึงเกิดความคิดที่จะกำหนดเขตอนุรักษ์โดยชาวบ้านเอง เพื่อเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน โดยปรึกษาหารือกับทางอำเภอ และนำเรื่องเข้าพูดคุย

กันในที่ประชุมหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2545 และได้มีมติ ได้ประกาศเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ แม่น้ำปรางค์ ระยะทาง 350 เมตร โดยให้ท่าเรือของหมู่บ้านเป็นจุดศูนย์กลาง แล้ววัดระยะทางออกไปข้างละ 175 เมตร ห้ามไม่ให้มีการจับสัตว์น้ำใดๆในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และได้รับการสนับสนุนพันธุ์กุ้ง และปลาจากประมงอำเภอปรางค์ มาปล่อยในเขตอนุรักษ์ฯ เพื่อเป็นแหล่งขยายพันธุ์อีกด้วย

การที่ลูกประจักษ์ ได้มีความคิดริเริ่ม ที่จะทำเขตอนุรักษ์ โดยอาศัยความร่วมมือจากชาวบ้านเอง ถือเป็นวิสัยทัศน์ อันเกิดจากการเรียนรู้ของชาวบ้าน และความร่วมมือร่วมใจกันของชุมชนอย่างแท้จริง เพราะไม่ได้เป็นความคิดริเริ่มที่เกิดจากหน่วยงานภายนอกแต่อย่างใด

ในระยะแรกที่ประกาศเขตอนุรักษ์ ยังมีชาวบ้านบางส่วนไม่เห็นด้วย และเข้ามาจับปลาในเขตอนุรักษ์อยู่บ้าง จากการสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้ศึกษาถามถึงเหตุผลที่ชาวบ้านไม่ได้ให้ความร่วมมือในตอนแรก พบว่า ที่แรกไม่ทราบอาณาเขตที่แน่ชัด ว่าตั้งแต่ช่วงแม่น้ำตั้งแต่ตรงไหนถึงตรงไหนที่เป็นเขตอนุรักษ์ เพราะยังไม่มีกำหนดปักเขตที่ชัดเจน และยังไม่เห็นด้วยที่จะไม่ให้จับปลาในแม่น้ำ เนื่องจากได้ประกอบอาชีพหาปลาขาย และมาบริโภคในครัวเรือนมาเป็นเวลานาน แต่กลุ่มอนุรักษ์ของลูกประจักษ์ ก็ได้ใช้วิธีการเข้าไปพูดคุย ขอร้อง และทำความเข้าใจกับชาวบ้าน และทำป้ายประกาศปักเขตอนุรักษ์ที่แน่นอน และชัดเจน ต่อมาเมื่อมีเขตอนุรักษ์แล้วสังเกตได้ว่า ปลาในแม่น้ำมีเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ และแหล่งให้ปลาได้วางไข่ ภายใน 1 ปี เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ก็ประสบความสำเร็จ โดยได้รับความร่วมมือจากคนในหมู่บ้านเป็นอย่างดี และกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำต่างๆตามธรรมชาติ มีปลาชนิดต่างๆมากมาย เช่น ปลาแรด ปลาตะเพียน ปลาคาร์พ เม็ดน้ำจืด ปลาสองน้ำต่างๆ

ต่อมา เมื่อนักท่องเที่ยวที่มาล่องเรือ ให้ความสนใจปลา ในเขตอนุรักษ์มากขึ้น ลูกประจักษ์ จึงเกิดความคิดว่าน่าจะมีอาหารปลาไว้บริการนักท่องเที่ยวได้ให้อาหารปลาสร้างความเพลิดเพลินให้นักท่องเที่ยว จึงหารือกันในที่ประชุมของชมรม เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 และได้มีมติเห็นพ้องกันจัดตั้งกองทุนอาหารปลา โดยระดมทุนจาก

คนในหมู่บ้านจำนวน 35 Һุ่นๆละ 100 บาท เพื่อซื้ออาหารปลา และขายอาหารปลาให้ นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม โดยชมรมฯได้ประชาสัมพันธ์ในชื่ออุทยานวังมัจฉา

ภาพที่ 11

นักท่องเที่ยวกำลังให้อาหารปลาในอุทยานวังมัจฉา

2.3.2 การจัดการอุทยานวังมัจฉา

เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาชมอุทยาน หรือ ขึ้นเรือนำเที่ยว จะมีคนนำอาหารปลาออกมาขายให้นักท่องเที่ยว ให้อาหารปลา โดยบรรจุถุงพลาสติก ถุงละ 5 บาท เมื่อถึงกำหนดสิ้นปี เหน้รฎุญกขงชมรม คืคคณบ้บรจจ จะนำรายได้ทั้งหมด หักต้นทุนค่าอาหารปลาออก เพื่อใช้ซื้ออาหารปลาในปีต่อไป และแบ่งเงินที่เหลือ เป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

ร้อยละ 15	เป็นค่าตอบแทนแก่คนบรรจุอาหารปลาและขายอาหารปลา
ร้อยละ 35	เป็นเงินกองทุนอนุรักษ์ธรรมชาติและสาธารณประโยชน์ต่างๆ
ร้อยละ 50	เป็นเงินปันผลให้ตามจำนวนหุ้น

โดยในการจัดสรรงบประมาณออกเป็นส่วนต่างๆ จากการสอบถามคุณป้าบรรจง และคุณลุง ประจักษ์ ให้ข้อมูลว่า เป็นการตกลงกันในที่ประชุมครั้งแรกที่ระดมทุนกันจัดตั้งกองทุนขึ้นมา สำหรับเงินกองทุนเพื่อการอนุรักษ์ และสาธารณประโยชน์ต่างๆ นั้น ได้มีการกำหนดนโยบาย ในการใช้เงินดังนี้

1. ใช้ในกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
2. ส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยว
3. บำรุงรักษาสาธารณประโยชน์ต่างๆของหมู่บ้าน
4. เพื่อสวัสดิการของคนในชุมชน เช่น เงินช่วยเหลือผู้เจ็บป่วย หรือให้

ทุนการศึกษา

ลุงประจักษ์กล่าวว่า การใช้เงินกองทุนนี้ จะต้องผ่านการประชุม และได้รับมติเห็นชอบจากที่ประชุมของชมรม แต่ที่ผ่านมายังไม่ได้ใช้จ่าย เนื่องจากเงินสะสมของกองทุน ยังมีจำนวนน้อย และยังไม่เห็นเหตุจำเป็นในการใช้จ่าย

ภาพที่ 12

บันทึกรายการการใช้จ่ายเงินกองทุนอาหารปลา

วันที่	รายการ	จำนวน
27 ต.ค. 51		3095.5
28 ต.ค. 51		3094.0
29 ต.ค. 51		3092.0
30 ต.ค. 51		3090.5
31 ต.ค. 51		3088.5
1 ธ.ค. 51		3086.5
2 ธ.ค. 51		3084.5
3 ธ.ค. 51		3082.5
4 ธ.ค. 51		3080.5
5 ธ.ค. 51		3078.5
6 ธ.ค. 51		3076.5
7 ธ.ค. 51		3074.5
8 ธ.ค. 51		3072.5
9 ธ.ค. 51		3070.5
10 ธ.ค. 51		3068.5
11 ธ.ค. 51		3066.5
12 ธ.ค. 51		3064.5
13 ธ.ค. 51		3062.5
14 ธ.ค. 51		3060.5
15 ธ.ค. 51		3058.5
16 ธ.ค. 51		3056.5
17 ธ.ค. 51		3054.5
18 ธ.ค. 51		3052.5
19 ธ.ค. 51		3050.5
20 ธ.ค. 51		3048.5
21 ธ.ค. 51		3046.5
22 ธ.ค. 51		3044.5
23 ธ.ค. 51		3042.5
24 ธ.ค. 51		3040.5
25 ธ.ค. 51		3038.5
26 ธ.ค. 51		3036.5
27 ธ.ค. 51		3034.5
28 ธ.ค. 51		3032.5

ตารางที่ 3

ผลการดำเนินการ การขายอาหารปลา อุทยานวังมัจฉา

	รายได้จากการขายอาหารปลา
เดือนมกราคม	3,785
เดือนกุมภาพันธ์	4,375
เดือนมีนาคม	3,480
เดือนเมษายน	3,155
เดือนพฤษภาคม	2,540
เดือนมิถุนายน	1,125
เดือนกรกฎาคม	1,780
เดือนสิงหาคม	2,385
เดือนกันยายน	2,750
เดือนตุลาคม	2,720
เดือนพฤศจิกายน	2,445
เดือนธันวาคม	4,125
รวม	34,665

นอกจากนี้ ในปัจจุบันยังได้รับความช่วยเหลือจาก องค์การบริหารส่วนจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ โดยอนุมัติงบประมาณ จำนวน 90,000 บาท จัดทำกระชังอนุบาลสัตว์น้ำ บริเวณใกล้ๆกับท่าเรือของหมู่บ้าน จำนวนสองกระชัง โดยทางประมงจังหวัดจะจัดหาพันธุ์กุ้ง แม่น้ำ กุ้งก้ามกราม และปลาน้ำจืดต่างๆ เช่น ปลานิล ปลาตะเพียน ปลากระแห ฯลฯ มาให้ เลี้ยงในกระชัง และเมื่อสัตว์น้ำในกระชังโตพอประมาณ จึงปล่อยลงสู่แม่น้ำ ทำให้เขต อนุรักษ์พันธุ์ปลา มีความอุดมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผลที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่ออนุรักษ์ บ้านฝั่งท่า ก่อให้เกิด ผลกระทบต่อชุมชน ในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ชุมชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ

คนในชุมชน เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจการต่างๆด้วยตนเอง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง ผู้ศึกษา ขอยกตัวอย่างคำพูดของชาวบ้านที่สื่อถึง ความภาคภูมิใจ และความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมต่างๆ จากการสัมภาษณ์กลุ่ม เมื่อผู้ศึกษาถามว่า รู้สึกอย่างไรกับกิจกรรมที่ชาวบ้านร่วมกันทำอย่างนี้บ้าง ดังนี้

“ ...เราก็มีส่วนในการทำตรงนี้เหมือนกัน เงินที่ลงทุนไปก็เป็นของเราเอง ทั้งนั้น เลยต้องช่วยกันดูแล ช่วยกันทำ ทำให้มันสำเร็จให้ได้ ถ้ามีปัญหาก็ต้องช่วยกันแก้ไข...”

(สัมภาษณ์กลุ่ม , วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552)

“... คิดว่ามีไม่กี่ที่เท่านั้น ที่ทำแล้ว จะสำเร็จ เหมือนที่บ้านเรา เพราะมันเริ่มจากชาวบ้านคิดกันขึ้นมาเอง ทำกันเอง ไม่ได้มีราชการมาทำให้ หรือมาแนะนำให้ทำอย่างนั้น อย่างนี้ แล้วก็หายไปเหมือนที่อื่น ...”

(สัมภาษณ์กลุ่ม, วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552)

เมื่อคนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำ และเกิดความภาคภูมิใจ ก็จะเป็นแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือกับกิจกรรมต่าง ๆ และยังทำให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีกันภายในชุมชนอีกด้วย

2. ชาวบ้านมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว

ชาวบ้านส่วนหนึ่งจะมีรายได้ จากการเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชมรม เช่น เป็นเจ้าของเรือที่ให้บริการนักท่องเที่ยว หรือ ลงทุนในกิจการ Home Stay หรือ อาหารปลา อุทยานวังมัจฉา โดยส่วนมาก จะเป็นคณะกรรมการชมรมที่ได้ลงมือทำกิจกรรมต่างๆ

ตารางที่ 4

รายการบันผลจากกิจการ Home Stay

เดือนที่บันผล	จำนวนเงินบันผล/หุ้น
เมษายน 2548	9 บาท
เมษายน 2549	11 บาท
เมษายน 2550	11 บาท

เดือนที่ปันผล	จำนวนเงินปันผล/หุ้น
เมษายน 2551	11 บาท
เมษายน 2552	9 บาท

ตารางที่ 5

รายการปันผลจากกิจการขายอาหารปลา อุทยานวังมัจฉา

เดือนที่ปันผล	จำนวนเงินปันผล/หุ้น
เมษายน 2548	197 บาท
เมษายน 2549	130 บาท
เมษายน 2550	111 บาท
เมษายน 2551	102 บาท
เมษายน 2552	133 บาท

จากการสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้านที่นำเรือมาให้บริการนักท่องเที่ยว เคยมีผู้ขึ้นทะเบียนคนจนในปี 2545 ต่อมาได้รับความช่วยเหลือ ให้อุปเงินจากกองทุนหมู่บ้าน มาซื้อเรือเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว จนมีรายได้พอที่จะเลี้ยงครอบครัวได้ นอกจากการทำไร่ หรือรับจ้างทั่วไป

3. เกิดความยั่งยืนในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม

เนื่องจากชาวบ้านส่วนหนึ่งจะได้รับผลประโยชน์โดยตรง จากการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น ผู้ที่นำเรือมาให้บริการ ผู้ที่คอยทำความสะอาดที่พัก ผู้ที่ขายอาหารปลา เจ้าของบ้านที่ให้บริการที่พัก เจ้าของสวนเกษตรที่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมสวน เมื่อได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ซึ่งต้องมีความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรมากขึ้น เพราะหากไม่ช่วยกันดูแลรักษา จนทำให้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เสื่อมโทรมลง ก็จะมีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวทันที ทำให้ไม่ได้รับผลประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยวอีกต่อไป

การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

1. การมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ

การจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชน ของชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อการอนุรักษ์ ได้เปิดโอกาสให้คนในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมในกระบวนการคิด

ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาต่างๆของชุมชน ด้วยการประชุม ทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ตั้งแต่เมื่อเริ่มประกาศเขตหวงห้ามในไร่นวนของตนเอง ก็เกิดจากการพูดคุย ให้ความคิดเห็นกัน ของคนในชุมชนเอง ที่เห็นผลเสียจากการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร และเปลี่ยนมาอนุรักษ์ นก และสัตว์กินแมลงต่างๆ เพื่อทดแทนการใช้สารเคมีกำจัดแมลงศัตรูพืช และยังได้พูดคุย อภิปรายหารือในที่ประชุมหมู่บ้าน ซึ่ง เป็นที่ประชุมเปิด ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปรายหารือ ในเรื่องต่างๆ จนมาถึงเมื่อมีชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ ก็ได้มีการประชุม หารือ เกี่ยวกับ

ปัญหาต่างๆที่เกี่ยวกับการดำเนินงานมาโดยตลอด เช่น เรื่อง การเดินเรือนำเที่ยว เดิม เป็น เรือ ขนาดเล็ก ติดเครื่องยนต์เล็กเรือวิ่งได้ช้า ทำให้นักท่องเที่ยว รู้สึกเบื่อเวลานั่งเรือขากลับ และเรือมีขนาดเล็ก นักท่องเที่ยวที่เป็นหมู่คณะ ต้องแยกกันลงเรือหลายลำ ทำให้สิ้นเปลือง ค่าใช้จ่าย จึงมีการประชุมหารือเปลี่ยนแปลงขนาดของเรือ ขนาดของเครื่องยนต์ ขึ้น เพื่อแก้ปัญหา เป็นต้น

1.2 การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา และตัดสินใจเลือกวิธีแก้ไขปัญหา ผ่านการพูดคุย อภิปรายในที่ประชุมของหมู่บ้าน และที่ประชุม ของชมรมฯ มีการจัดบันทึกรายละเอียด และมติในที่ประชุมไว้เป็นหลักฐาน มี ส่วนร่วมในการเลือกคณะกรรมการดำเนินงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยจะต้องมีตัวแทนจากทุก กลุ่มในชุมชน เพื่อความเป็นกลาง เช่น คณะกรรมการโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยว ที่ รับผิดชอบในการพิจารณา โครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว เสนอต่อกรมส่งเสริม การเกษตร ก็ได้รับการแต่งตั้งจากที่ประชุมหมู่บ้าน และประกอบด้วยคนในชุมชน ทั้งที่ เกี่ยวข้อง และไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเป็นกลาง และการรวมชอมจาก ทุกส่วนของหมู่บ้าน ทำให้ที่ผ่านมา ไม่เคยเกิดข้อพิพาท หรือความขัดแย้งรุนแรงใดๆ

1.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น การนำเรือของตนเองเข้ามาร่วมให้บริการนักท่องเที่ยว การเปิดบ้านต้อนรับนักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมการระดมทุนต่างๆเพื่อจัดการท่องเที่ยว ไป จนถึงการมีมนุษยสัมพันธ์ มีไมตรี ยิ้มแย้มแจ่มใส พุดคุยต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมา ท่องเที่ยว แม้ตนจะไม่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวก็ตาม

1.4 การมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ

คนในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยวของ ชุมชน ทั้งทางตรง และทางอ้อม ได้แก่ การรับค่าตอบแทนจากการนำเรือ มาให้บริการ นักท่องเที่ยว การได้รับเงินปันผล จากการลงทุน ในกิจกรรมต่างๆของชมรม มีข้อกำหนดใน

การใช้เงินกองทุนในการช่วยเหลือ สาธารณประโยชน์ และสวัสดิการต่างๆของคนในชุมชน เช่น การให้ทุนการศึกษา เงินช่วยเหลือผู้เจ็บป่วย รวมถึง มีความภาคภูมิใจในสิ่งแวดล้อมของชุมชน ที่ได้รับความชื่นชมจากคนภายนอก ในเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและจัดการท่องเที่ยว

2. ลักษณะของการมีส่วนร่วม

การจัดการท่องเที่ยวของชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ เป็นการมีส่วนร่วมโดยชุมชนอย่างแท้จริง โดยมีลักษณะดังนี้

2.1 พื้นฐานของการเข้าร่วม

มาจากแรงจูงใจภายในชุมชนเอง ชุมชนเป็นผู้คิดริเริ่ม ที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากในชุมชน และต้องการที่จะพัฒนาสานต่อ จึงทำให้เกิดความยั่งยืนของการจัดการท่องเที่ยวต่อไป

2.2 รูปแบบของการเข้าร่วม

เป็นการเข้าร่วมในการดำเนินงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว โดยสมาชิกส่วนหนึ่งของชุมชน เช่น เป็นผู้ให้บริการ และเป็นคณะกรรมการในการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้ คนในชุมชนยังมีส่วนร่วมในการจัดหาทุนในการดำเนินการต่างๆ จากคนในชุมชนเองอีกด้วย

2.3 ระยะเวลาในการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว จะเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ ในส่วนของการให้บริการ และการจัดสรรผลประโยชน์ต่างๆ แต่ในส่วนของการประชุม การระดมความคิดเห็น จะมีช่วงระยะเวลาที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับปัญหาที่เกิดขึ้น

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ศึกษาพื้นที่ บ้านฝั่งท่า หมู่ 5 ตำบลวังก้ง อำเภอบราหารบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้ศึกษาแบ่งหัวข้อการสรุปได้ ดังนี้

1. สรุปผลการศึกษา

1.1 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.2 ผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

1.3 การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษา

สรุปผลการศึกษา

1. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ บ้านฝั่งท่า พัฒนามาจากกลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน ซึ่งเกิดจากความคิดเห็น และการรวมกลุ่มกันเองของชาวบ้าน และเพื่อให้การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประสบความสำเร็จ จึงได้พัฒนารูปแบบเป็นการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดผลประโยชน์แก่คนในชุมชน และนำมาซึ่ง แรงจูงใจในการให้ความร่วมมืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชาวบ้าน การจัดโครงสร้าง และการดำเนินงานของชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์บ้านฝั่งท่า จะมีลักษณะเรียบง่าย ไม่มีโครงสร้างที่ซับซ้อน เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย และเกิดความโปร่งใส อันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของชมรม

การบริหารงานของชมรม เป็นการบริหารงานแบบแยกกัน ตามแต่ละกิจกรรม และดำเนินการโดยผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น กิจกรรมเรือล่องแม่น้ำปราณ ก็จะมีเฉพาะเจ้าของเรือที่นำเรือมาให้บริการ ที่จะมีส่วนร่วมสำคัญในการบริหารจัดการ กิจกรรมที่พัก Home Stay หรือ อุทยานวังมัจฉา มีการระดมทุนเป็นหุ้น และจ่ายเงินปันผลตามจำนวนหุ้นใน

แต่ละปี การบริหารงานในส่วนนี้ จะบริหารงานโดยลุงประจักษ์ หัวใจเพชร ซึ่งเป็นผู้ประสานงานกิจกรรมของชมรม และมีการจัดบันทึกผลการดำเนินงานร่วมกับเหรียญกษาปณ์ของชมรม เพื่อความโปร่งใสในการตรวจสอบ

กิจกรรมที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากที่สุด คือกิจกรรมล่องเรือชมแม่น้ำปราณ ซึ่งชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมล่องเรือ มีจำนวนน้อย คือ มีเพียง เจ้าของเรือที่นำเรือมาให้บริการ แต่ก็เป็นส่วนสำคัญในการช่วยอนุรักษ์ นก และปลาในเขตอนุรักษ์ของหมู่บ้าน เนื่องจากจะเป็นชาวบ้านที่อยู่ติดแม่น้ำ มีเรือเป็นของตัวเอง และนำเรือมาให้บริการนักท่องเที่ยว

กิจกรรมอุทยานวังมัจฉา หรือ การขายอาหารปลา และกิจกรรมที่ฝึกโฮมสเตย์ของหมู่บ้าน มีลักษณะในการดำเนินการคล้ายๆ กัน คือ การระดมทุน จะระดมทุนจากชาวบ้าน หุ่นละ 100 บาท และจัดสรรผลประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยว ตามจำนวนหุ้น การดำเนินการต่างๆ จะให้ผู้ประสานงานของชมรมเป็นผู้จัดบันทึกและดำเนินการจัดการต่างๆ ทั้งการรับนักท่องเที่ยว การดูแลจัดเตรียมสถานที่ ต่างๆ มีการจัดบันทึกบัญชี รายรับรายจ่าย และแสดงผลการดำเนินการอย่างชัดเจน

ซึ่งกิจกรรมของชมรมได้ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในมิติต่างๆ ดังนี้

1. มิติ ด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากชาวบ้าน จะได้รับผลประโยชน์ โดยตรง จากการจัดการท่องเที่ยว ซึ่ง มีความอุดมสมบูรณ์ ของทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม
2. มิติ ด้านสังคม และการเมือง มีการประชุม ปรึกษาหารือ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการของชุมชนด้วยตนเอง
3. มิติ ด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดอาชีพเสริม สร้างรายได้ให้ชุมชน มีการรวมทุนกันจากคนภายในชุมชนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจการต่างๆ และให้ความร่วมมือช่วยเหลือ ให้กิจกรรม ประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจได้ต่อไป

2. ผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์บ้านฝั่งท่า มีผลกระทบต่อชุมชนด้านต่างๆดังนี้

2.1 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

ชาวบ้านมีรายได้เสริมจากการจัดการท่องเที่ยว ทั้งกลุ่มที่นำเรือมาให้บริการนักท่องเที่ยว และการร่วมลงทุนในกิจกรรมต่างๆของชมรม ทั้งอุทยานวังมัจฉา และที่พักโฮมสเตย์ของหมู่บ้าน ที่ผ่านมา จากผลประกอบการมีกำไร สามารถปันผลให้แก่สมาชิกได้ทุกปี

2.2 ผลกระทบด้านสังคม

การจัดการท่องเที่ยว ทำให้มีผู้คนให้ความสนใจในชุมชน และเดินทางเข้ามาศึกษาดูงาน และท่องเที่ยวในชุมชนมากขึ้น สร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวบ้านในพื้นที่ ที่ได้มีส่วนร่วมช่วยกันในการอนุรักษ์สัตว์ป่าและสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ แม้ในช่วงแรกๆตั้งแต่เริ่มทำการอนุรักษ์ จะมีปัญหาบ้าง แต่ก็ไม่เคยเกิดเหตุขัดแย้งรุนแรง เนื่องจากกลุ่มอนุรักษ์และ คณะกรรมการฝ่ายต่างๆของหมู่บ้าน ใช้วิธีเจรจา พูดคุย ขอร้อง และทำความเข้าใจเป็นหลัก รวมถึง มีการหารือ กันอย่างจริงจัง ในที่ประชุมของหมู่บ้านตลอดมา

นอกจากนี้ การจัดการท่องเที่ยว ยังทำให้คนที่อาศัยในหมู่บ้าน ซึ่งส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ รู้สึกมีคุณค่า ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีการพบปะ พูดคุยกันในเรื่องการดำเนินการต่างๆของชมรม สร้างความสัมพันธ์อันดีให้กับคนในหมู่บ้าน

2.3 ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

เมื่อมีการจัดการท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ชาวบ้าน ได้ให้ความสำคัญแก่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น เนื่องจากมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบผลของสิ่งแวดล้อม รวมถึง การได้รับการสนับสนุน จากหน่วยงานราชการในการให้ความรู้ในด้านการอนุรักษ์ ต่างๆ ปัจจุบันแม้ว่าจะมีนักท่องเที่ยว เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านมากขึ้น แต่ก็ยังไม่เกิดปัญหามลภาวะ หรือปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการจัดการท่องเที่ยว เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนมากใช้เวลาอยู่ในหมู่บ้านไม่นาน และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักที่พักรัก โฮมสเตย์ของหมู่บ้าน ยังมีจำนวนน้อย มลภาวะที่เกิดจึงไม่เกินความสามารถในการจัดการของธรรมชาติ และการดำเนินการของชุมชน

3. การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

การจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชน ของชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อการอนุรักษ์ ได้เปิดโอกาสให้คนในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกๆขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มแรกที่คนในชุมชน

จำนวนหนึ่งเห็นว่าการใช้ยาฆ่าแมลงเป็นปัญหาของเกษตรกร และได้ร่วมกันคิดหาวิธีแก้ไข ปัญหาโดยการอนุรักษ์พื้นที่บ้าน และสัตว์กินแมลงต่างๆ จนกลายเป็นหมู่บ้านอนุรักษ์พันธุ์ สัตว์ป่า ในระยะแรกเริ่มนี้ ต้องถือว่าเป็นการให้ความร่วมมือ และดำเนินการโดยคนในชุมชน เองทั้งสิ้น เพราะไม่ได้มีหน่วยงานต่างๆภายนอกให้การสนับสนุน หรือนำเสนอแนวความคิด ริเริ่มแต่อย่างใด จนกระทั่งชุมชนมีความคิดริเริ่มเอง ที่จะพัฒนาต่อยอดการอนุรักษ์ธรรมชาติ ให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืนในการอนุรักษ์ เป็นการจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชน

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ก็ได้ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการคิด และกำหนดกิจกรรม รวมถึงวางแผนการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเอง การระดมทุนเพื่อจัด กิจกรรม ก็เป็นการระดมทุนจากคนในชุมชน ทำให้เกิดการติดตามผล ให้ความสนใจและ ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆของชมรมเป็นอย่างดี การรับผิดชอบผลประโยชน์ คนในชุมชน ก็มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ในการจัดสรรผลประโยชน์ตามสัดส่วนที่ได้มีการระดม ทุนไป เป็นการกระจายรายได้ให้แก่คนในชุมชน และมีทุนหมุนเวียนในการดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน และก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของ ตนเองอีกด้วย

การจัดสรรผลประโยชน์ ชาวบ้านจะมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์จากการร่วม กิจกรรมจัดการท่องเที่ยวของชุมชนโดยตรง เป็นเงินปันผลและค่าตอบแทน แต่จะจำกัดอยู่ เฉพาะส่วนที่ร่วมลงทุนหรือดำเนินการเท่านั้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษา

1. ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

1.1 ควรให้มีโครงสร้างการบริหารงานที่เป็นระบบ มีหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน เนื่องจากปัจจุบัน การดำเนินงานต่างๆ อาศัยผู้ประสานงานของชมรมฯ และผู้ช่วยอีกจำนวน

ไม่มากนัก แม้ชาวบ้านจะมีส่วนร่วมจากการประชุม เสนอความคิดเห็น และการลงมือปฏิบัติงาน แต่ในอนาคต หากไม่มีผู้ประสานงานกิจกรรมต่างของชมรม อาจจะไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานได้

1.2 ควรเพิ่มกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว จัดให้มีร้านอาหาร หรือร้านขายของที่ระลึกขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาพัก และเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ได้อุดหนุนสินค้า และผลิตภัณฑ์ต่างๆของชุมชน รวมทั้งอาจเป็นปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวพักอยู่ในหมู่บ้านนานขึ้น และมีการใช้จ่ายมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษา ปัจจัย ที่จะทำให้การท่องเที่ยวได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว และประสบความสำเร็จในด้านการสร้างความยั่งยืนของการพัฒนาแก่ชุมชน

2.2 ควรมีการศึกษา ถึงประสิทธิภาพของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.3 ควรมีการศึกษา ถึงบทบาทของภาครัฐในการให้การสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

ชำนาญการหอสมุด

รายการอ้างอิง

หนังสือ

โกวิทย์ พวงงาม. (2542). การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมติใหม่ในอนาคต.

กรุงเทพฯ: มูลนิธิส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ.

กรุงเทพฯ: บริษัท อัลซ่า จำกัด.

จริญญา เจริญสุทไธ. (2544). แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2526). การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: _____ .

นเรศ สงเคราะห์สุข. (2538). รายงานวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงของชุมชนชาวเขาเผ่า

ปกากะญอ ในด้านระบบการผลิต ระบบคุณค่า และระบบความสัมพันธ์ในมิติ
ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ศึกษากรณี: ชุมชนห้วยไม้ดำ ห้วยบุลึง อำเภอเมือง
จังหวัดแม่ฮ่องสอน. เชียงใหม่: ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการ

ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ปรีชา แดงโรจน์. (2544). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ผู้ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: บริษัท ไฟว์

แอนด์ ไฟว์ พรินติ้ง จำกัด.

พจนานุกรม. (2546). คู่มือจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิต และธรรมชาติ.

พระราชวรมณี. (2539). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลด์ คิมทอง

สถาบันดำรงราชานุภาพ. (2543). การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ: แอล.ที.เพรส. จำกัด.

สินธุ์ สโรบล. (2546). การท่องเที่ยวโดยชุมชน : แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ. เชียงใหม่: โครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2546). ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนุช อภาภิรมย์. (2545). การพัฒนาอย่างยั่งยืน : คำตอบอยู่ในความหลากหลาย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสื่อเพื่อการพัฒนา.

อภิชาติ ทองอยู่. (2527). ทศนะว่าด้วยวัฒนธรรมกับชุมชน : ทางเลือกใหม่ของการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการ สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.

วิทยานิพนธ์

กนกวรรณ ดุงศรีแก้ว. (2549). การจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านวังน้ำมอก อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมศาสตร์.

ณัฐกานต์ ชาญเวช. (2549). แนวทางการออกแบบ และบริหารจัดการพื้นที่ชุมชนประมงทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืน. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง.

ดวงใจ หล่อธนวิชัย. (2550). รัฐ ทูน ชุมชน กับการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างไทยกับญี่ปุ่น. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, วิทยาลัยสหวิทยาการ, สาขาสหวิทยาการ.

ปวีณา งามประภาสม. (2550). บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล ต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ : กรณีศึกษา เปรียบเทียบองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่สอน จังหวัดเชียงใหม่ และองค์การบริหารส่วนตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

พรพรรณ เปล่งปลั่ง. (2548). การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น. (2541). การศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณี : เส้นทางสายลำน้ำกก. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.

เพ็ญศิริ พันพา. (2545). ระบบบุญนิยม : การพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อการพึ่งตนเอง ศึกษาเฉพาะกรณีสาธารณโภคศิรีชะอโคก ชุมชนศรีชะอโคก จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.

งอกงาม เขียมศรีปลั่ง. (2549). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดนนทบุรี ภายใต้การจัดการและการมีส่วนร่วมของประชาชน. สารนิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, สาขาวิชาการวางแผนและจัดการท่องเที่ยว.

ภาคภูมิ สีนุชก. (2547). ผลกระทบจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ต่อรายได้และการจ้างงานของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษาโดยใช้แบบจำลองปัจจัยการผลิต-ผลผลิตภาค. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะเศรษฐศาสตร์.

ศมา ณ ระนอง. (2545). การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.

ศจිරัตน์ เจตนารธรรมจิต. (2546). กระบวนการพัฒนาโดยประชาชน : กรณีศึกษา หมู่ 8 ตำบลบางแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร, สาขาชนบทศึกษาและการพัฒนา.

สิรินยา วัฒนสุขชัย. (2545). ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้าน กับผู้มาเยือน : กรณีศึกษาหมู่บ้านท่องเที่ยวปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา.

สุจิริต ขวัญทอง. (2545). การศึกษาการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในโครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.

สุนิสา ฉันท์รัตนโยธิน. (2546). ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน : กรณีศึกษาหมู่บ้าน
ดอยปุย ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา.

สุธาทิพย์ โพธิ์ศรี. (2549). มาตรการทางกฎหมายในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.
วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะนิติศาสตร์

เอกสารอื่นๆ

ประจักษ์ หัวใจเพชร. (2549). แหล่งท่องเที่ยวการเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านฝิ่งท่า หมู่ 5 ตำบล
วังก้ง อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์. เอกสารไม่ตีพิมพ์.

ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน. (ม.ป.ป.). หมู่บ้านอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า และสิ่งแวดล้อมเพื่อ
การเกษตร. เอกสารไม่ตีพิมพ์.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2551). สืบค้นเมื่อ กรกฎาคม 2551, การท่องเที่ยวโดย
ชุมชน. จาก <http://www.cbt-i.org/travel.php>

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2551). สืบค้นเมื่อ กรกฎาคม 2551, Tourism Statistics in
Thailand 1998-2007. จาก http://www2.tat.or.th/stat/web/static_index.php

ภาคผนวก

สำนักหอสมุด

ภาคผนวก ก

การสัมภาษณ์กลุ่ม

ประเด็นในการสัมภาษณ์

1. ความเป็นมาของชมรมท่องเที่ยวฯ
2. กฎ ระเบียบ กติกา ของชมรมฯ
3. การจัดหาทุน และการดำเนินงานของชมรมฯ
4. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน
5. ผลกระทบ และความขัดแย้งในการดำเนินงาน
6. การสนับสนุนจากภายนอก
7. การจัดสรรผลประโยชน์
8. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของชมรมฯ

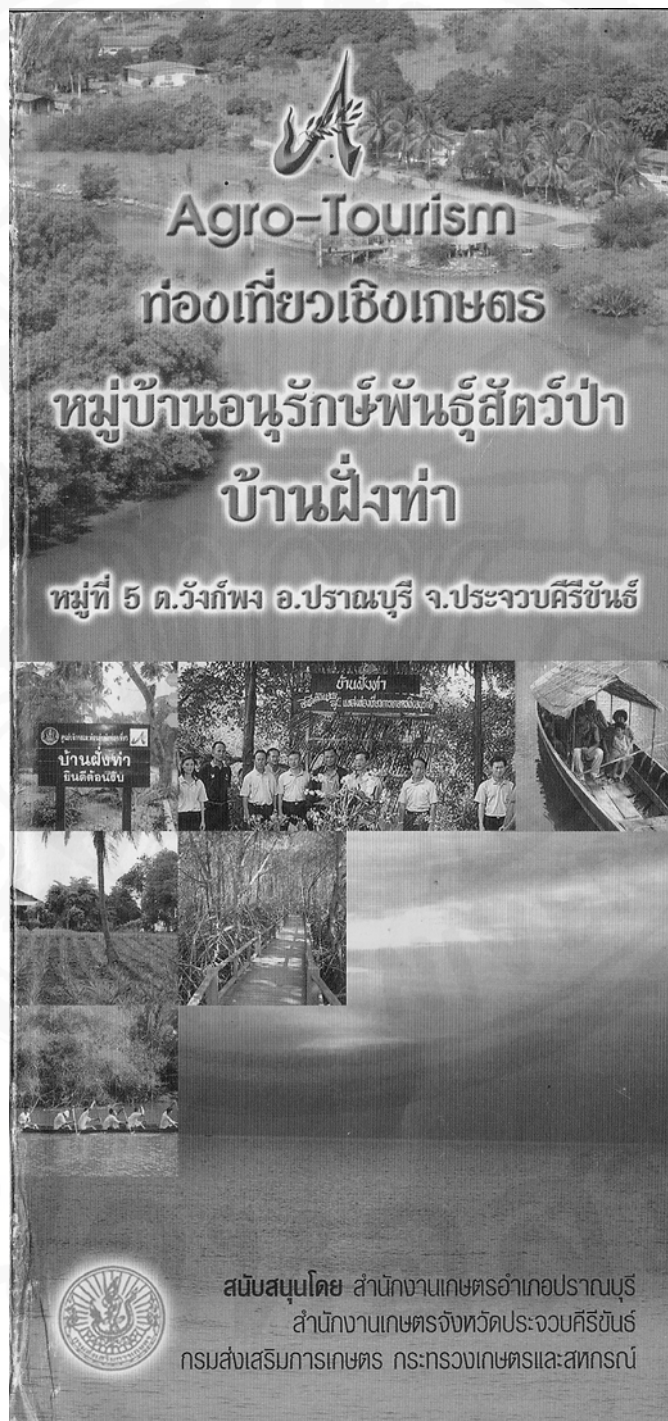
ผู้เข้าร่วมในการสัมภาษณ์กลุ่ม

1. ประจักษ์ หัวใจเพชร
2. กลม มั่นคง
3. ประสิทธิ์ รื่นสม
4. ประสิทธิ์ เปรมจิตชื่น
5. สุภา ศรีระปา
6. บรรจง โพธารส
7. กัญญา โพธารส

ภาคผนวก ข

แผนผังประชาสัมพันธ์ของชมรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ บ้านฝั่งท่า

รูปแบบการท่องเที่ยว

ล่องลำน้ำปราณ

ล่องลำน้ำปราณ ตามรอยประวัติศาสตร์ชมธรรมชาติ และวิถีชีวิตริมสองฝั่งแม่น้ำ อาทิ สะพานข้ามทางรถไฟสมัย สงครามโลกครั้งที่ 2 ศาลหลักเมืองปราณบุรี การจับปลา แม่น้ำ การเลี้ยงปลาในกระชัง ชมนกหลากหลายพันธุ์ ชมตะกวด (จระเข้น้อย) และพืชพันธุ์สมุนไพรต่างๆ

พักโฮมสเตย์

โฮมสเตย์ บ้านในสวนริมฝั่งแม่น้ำปราณฟังเสียงนก ร้องในช่วงเช้าตรู่และกลางคืน ชมนกต่างๆ กว่า 60 ชนิด ชมและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เด่นจากชุมชน

สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

◇ วนอุทยานปราณบุรี	ระยะทาง	15 กม.
◇ ชายหาดเขาเกาะโหลก	ระยะทาง	15 กม.
◇ วนอุทยานเขาสามร้อยยอด	ระยะทาง	25 กม.
◇ ชายหาดหัวหิน	ระยะทาง	27 กม.
◇ ท่าเสด็จค่ายอเนกประสงค์	ระยะทาง	15 กม.

รูปแบบการท่องเที่ยว

สวนเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ

ชมสวนเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ พร้อมชิมผลไม้สดา
ได้ทุกฤดูกาล อาทิ มะพร้าว น้ำหอม ขนุน มะม่วง ส้มโอ ละมุด
กระท้อน ส้มเขียวหวาน มะปราง และผลไม้อื่นอีกมากมาย

แหล่งกำเนิดสับปะรด

ชมแหล่งกำเนิดสับปะรด แผลงแรกในประเทศไทย เมื่อ
95 ปีที่แล้ว พร้อมชมและทดลองทำกระดาษจากใบสับปะรด

การทำข้าวแช่

ลิ้มรส ข้าวแช่ สูตรโบราณ ฝีมือกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
บ้านฝั่งท่า

แหล่งท่องเที่ยวเกษตร

คำขวัญอำเภอปราณบุรี

ปราณบุรีเมืองเก่า เสาหลักเมืองคู่บ้าน
 สืบประจหวานขึ้นชื่อ เลื่องลือทะเลงาม
 วนอุทยานสวยล้ำ แม่น้ำปราณคือชีวิต

บ้านฝั่งท่า เป็นหมู่บ้านอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า ที่ดำเนินการโดยชุมชนมาตั้งแต่ปี พศ. 2539 จนถึงปัจจุบัน ด้วยมีแม่น้ำปราณไหลผ่าน จึงทำให้บ้านฝั่งท่ามีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งในด้านการเกษตร พืชพรรณ สัตว์น้ำและนกมากมาย อีกทั้งแม่น้ำปราณเป็นลำน้ำที่มีร่องรอยประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจยาวนาน จึงก่อให้เกิดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้น

แหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์

ปฏิทินการท่องเที่ยวผลไม้ตามฤดูกาล

ผลไม้	มค.	กพ.	มีค.	เมย.	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.	ตค.	พย.	ธค.
สับปะรด												
มะพร้าวน้ำหอม												
มะขามหวาน												
มะม่วง												
กระถ่อน												
สับจี้												
มะปราง												
ขนุน												
สับโอ												
สับเขียวหวาน												

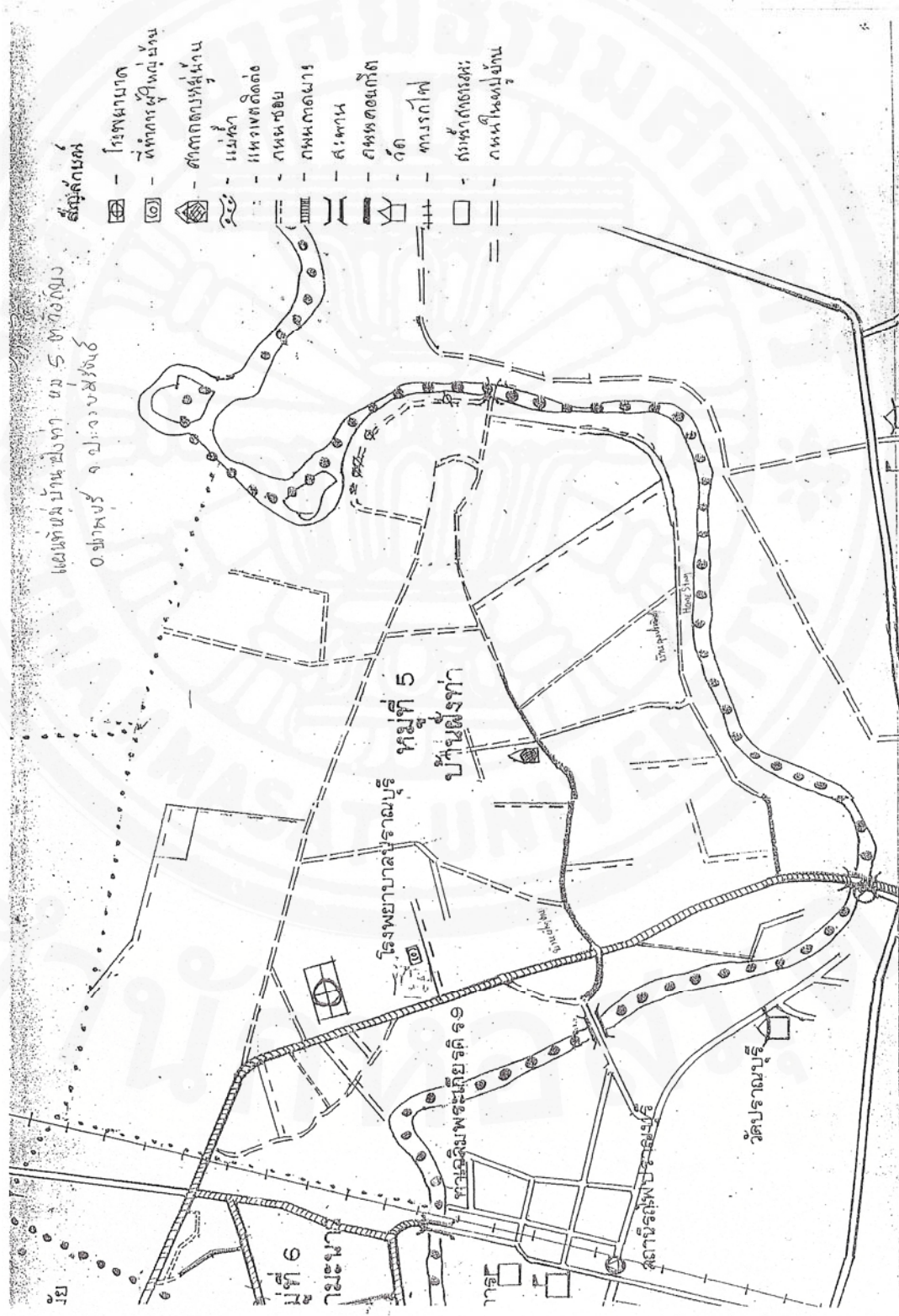
ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว

- ◇ ชมสวนเกษตรกร คนละ 20 บาท พร้อมชิมผลไม้สดจากสวน
- ◇ ชมแหล่งกำเนิดสับปะรดไทยและการทำกระดาดใบสับปะรด คนละ 20 บาท
- ◇ ค่าเรือพร้อมผู้นำชม ลำละ 400-800 บาท นั่งได้ไม่เกิน 8 คน ระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร (ราคาขึ้นอยู่กับระยะทางและจำนวนผู้โดยสาร)
- ◇ ค่าที่พักโฮมสเตย์ คนละ 100 บาท/คืน
- ◇ ค่าอาหารเช้า คนละ 50 บาท
- ◇ ค่าอาหารกลางวัน คนละ 50-80 บาท
- ◇ ค่าอาหารเย็น คนละ 80 บาท
- ◇ ค่าที่พักโฮมสเตย์ หลังละ 500 บาท/คืน

ภาคผนวก ค

แผนที่หมู่บ้านฝั่งท่า หมู่ 5 ตำบลวังกกัง อำเภอบราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ประวัติการศึกษา

ชื่อ	อภิวัฒน์ ภูริศิวรักษ์
วันเดือนปีเกิด	18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2523
วุฒิการศึกษา	เศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาการเงินการธนาคาร และการพัฒนาเศรษฐกิจ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

